

PROSINAC 2022.
GODINA XX

GLASILO HRVATSKOG KULTURNOG DRUŠTVA U MARIBORU BROJ: 38

CROATA

PARTIZANSKA 12, 2000 MARIBOR / www.hkdm.si

 HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO MARIBOR

RIJEČ UREDNICE

- 04 Gordana Štrković-Tomaško: SLOBODA – BLAGOSLOV ILI PROKLETSTVO?
-
- 05 O nama
- 06 Đanino Kutnjak: POSTAVLJANJE SPOMENIKA NIKOLI VII. ZRINSKOM U LENDAVI
- 08 Koraljka Čeh: 9. SABOR HRVATSKE KULTURE U MARIBORU, 23. 10. 2021-
- 10 Kristina Prah: 9. URBANA LIKOVNA KOLONIJA MILENA LAH
- 12 Gordana Štrković-Tomaško: RECITAL »MATI«
- 15 Koraljka Čeh: PRIJEM KOD VELEPOSLANIKA REPUBLIKE HRVATSKE U LJUBLJANI
- 16 Sandra Dudaš: JOŠ JEDNOM SMO USPJELI...
- 18 Marko Mandir: KLAPA DALMARI NA 56. FESTIVALU DALMATINSKIH KLAPA 16.7.2022. U OMIŠU
- 20 Koraljka Čeh: MARIJAN MIRT, DOBITNIK ZLATNE MEDALJE NA JUBILARNOM 160. SALON DES BEAUX ARTS
- 22 Koraljka Čeh: 10. SABOR HRVATSKE KULTURE U SLOVENIJI
- 24 Mario Berdič Codella: PLAMENKO ČENGIĆ
- 26 Gordana Štrković-Tomaško: BUJE – BUJE
- 33 Valter Tonšić: MOM GRADU
- 34 Sanja Brumen: O DUBROVAČKOM GOVORU!
- 37 Gordana Štrković-Tomaško: MARIBORSKI GRB I ZASTAVA
- 38 Koraljka Čeh: DANI HRVATSKE KULTURE - MARIBOR 2023-
-

Uredništvo
Grafičko oblikovanje
Nakladnik
Naklada

Gordana Štrković-Tomaško, Sandra Dudaš, Koraljka Čeh, Sven Tomaško
Marijan Mirt
Hrvatsko kulturno društvo u Mariboru
500 primjeraka

Časopis je tiskan uz finansijsku potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Javnog sklada za kulturne dejavnosti Republike Slovenije

Časopis Hrvatskog kulturnog društva u Mariboru, Partizanska cesta 12, 2000 Maribor, Slovenija. E-pošta: info@hkdm.si, web: www.hkdm.si
TRR: IBAN SI56 1010 0004 4564 123 pri Banka Intesa Sanpaolo d.d.

dlm
DRUŠTVO
LIKOVNIH
UMJETNIKA
MARIBOR

TANGENTA

LIKOVNA IZLOŽBA

14. 1.-5. 3. 2023.
GALERIJA DVORA TRAKOŠĆAN

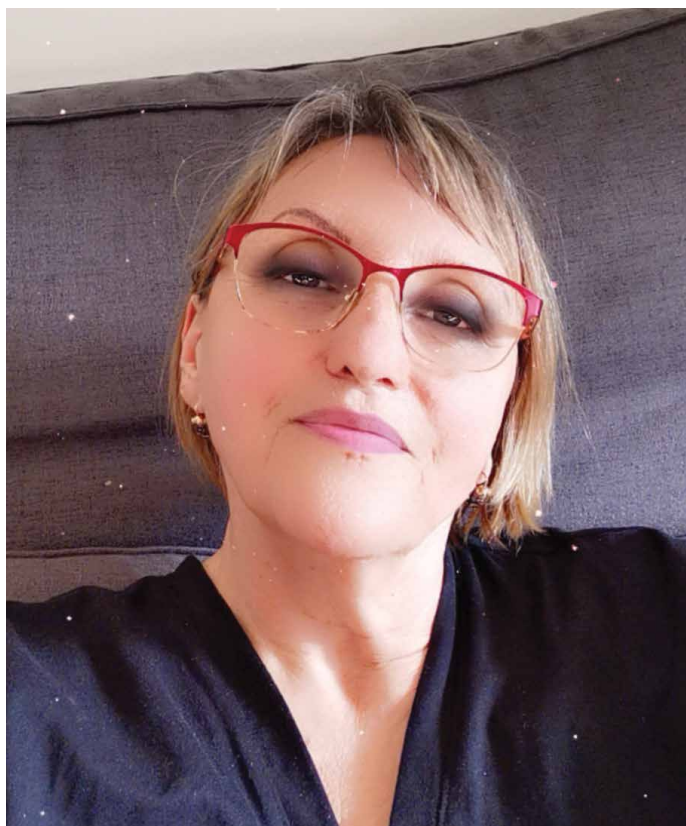

HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO U MARIBORU organizira izložbu likovnih radova pod naslovom TANGENTA, koja će simbolično, na kulturnoj razini, obilježiti ulazak Republike Hrvatske u zajedničko Šengensko područje. Izlažu članovi Društva likovnih umjetnika Maribor. Kustos izložbe je Mario Berdič Codella.

Izlažu: Ernest Artič ART, Elena Churnosova, Matjaž Duh, Erna Ferjanič, Irena Gajser, Nataša Grandovec, Stojan Grauf, Cvetka Hojnik, Natalija Juhart Brglez, Jože Jurič, Narcis Kantardžić, Zdravko Kokanović, Zmago Kovač, Jasna Kozar, Katja Kozjek Varl, Albin Kramberger, Alma Lovrenčić, Kaja Lukač, Slađana Matić Trstenjak, Marijan Mirt, Drago Mom, Samo Pajek, Marko Pak, Vojmir Pogačar, Gregor Pratneker, Branimir Ritonja, Janez Rotman, Zoran Rožič, Lucija Stramec, Maja Šivec, Stojan Špegel, Jože Šubic, Mira Uršič, Oto Vogrin.

Srdačno pozvani!

SLOBODA – BLAGOSLOV ILI PROKLETSTVO?

Prema Hrvatskom enciklopedijskom rječniku, sloboda je mogućnost samostalnog, nezavisnog djelovanja, mogućnost samoodređenja čovjeka, stanje oprečno postojanju prisile, mogućnost nesmetanog rada u nekoj oblasti ljudske djelatnosti. Rječnik razlikuje i demokratske slobode poput slobode riječi, tiska i udruživanja, ali istovremeno ističe i slobodu savjesti – slobodno, nesmetano očitovanje vlastitog svjetonazora.

Ima li sloboda granice? Ako ima, dokle one sežu? Smijem li svojim ponašanjem utjecati na drugoga tako da mu umanjujem slobodu odlučivanja o načinu na koji će živjeti? Smije li on smetati meni da živim onako kako ja hoću? Smiju li se voditi ratovi u ime slobode? Čije slobode?

Očito ima više sloboda, a svaka je različita i ovisna o tome iz kojeg je zornog kuta gledamo: iz svojeg ili tuđeg.

Živimo u svijetu u kojem smo slobodni, a, više, no ikada, neslobodni. Koliko god to ne željeli priznati, i danas neki od nas žive u uvjetima koji kao da su plod dramatizacije Novakove priče »Iz velegradskog podzemlja«. Poslodavci ih zatvaraju u memljive prostore i tjeraju ih na neljudske napore. A sve u ime slobode vlastitog shvaćanja gospodarskog poslovanja.

Većina nas ipak živi udobnije, ali smo, kako bismo održali barem nekakav standard dostojan čovjeka, gotovo primorani potpisati ugovor s Mefistom. A nakon ugovora nema više slobode – jer, na svaki gospodarov poziv odmah jurimo obaviti sve što nam je naložio.

Slobodno vrijeme postalo je tek floskula. Zasužnjilo nas je trčanje za materijalnim i učinilo nas novodobnim robovima. A netko, na drugoj strani, našu je bezglavost itekako dobro znao unovčiti.

Danas čak i politička gibanja zazivaju slobodu, mažući nam oči i obećavajući ono što nam ne mogu dati. Slobodni su taktizirati, olako obećavati promjene na kojima su sve do jedne vlade polomile zube, a mi im, gladni promjene, vjerujemo, nadajući se boljim danima. Slobodno smo ih izabrali na slobodnim izborima. Slobodno? Zar? Je li moj izbor uopće slobodan ako mi se određene osobe mjesecima naturuju na televiziji, na plakatima, ... svugdje gdje svrnem okom? Tema ta razmišljanje.

U svijetu primjećujem sramežljivo pojavljivanje skupina ljudi koji su se odlučili suprotstaviti novodobnom podjarmljivanju. Oslobođeni materijalističkog, ponovo su uzeli život u svoje ruke i dišu punim plućima shvativši kako čovjek ne može biti slobodan uz jaram kredita, brigu za depozite na bankama, uz svakodnevno trčanje s obaveze na obaveze, uz ucjepljivanje osjećaja da si trebao učiniti još puno više. I to je sloboda - biti slobodan okrenuti leđa kapitalizmu. Ali ta sloboda ruši naš svijet – radna snaga počinje nedostajati na globalnoj razini i to dovodi do polaganog osipanja i urušavanja našeg krhkog neprirodnog svijeta.

Imaju li ti ljudi pravo na slobodu zbog koje će negdje netko ostati bez posla, bez doma, bez školarine...? Imaju li pravo na vlastiti slobodu ako ona tako rušilački utječe na tuđu? Ili je to početak puta ka globalnoj slobodi? Još jedna tema za razmišljanje.

U tom našem umjetnom svijetu neslobodne slobode jedino nam još ljeto i godišnji odmor pružaju onaj dašak života kojem, zapravo, stremimo i koji nam je mati priroda i namijenila. Ustajanje sa suncem, kupanje u moru, šetnja, razmišljanje uz pjesmu zrikavaca, čitanje, prelistavanje revija, bivanje na zraku daleko od satova, kompjutera, telefona... , sjedenje uz prijatelje, pjevanje, pričanje pošalica, kartanje, smijanje duboko u noć... Ljeto je sinonim za slobodu i doba u kojem punimo baterije. A, pitam se, zašto uopće dozvoljavamo da nam se ikada isprazne? Zašto i u čije dobro?

Dok pišem ovo moje prošetavanje stazama vlastitih sinapsi, vani je zima. Po prozorima se rišu ledene zvijezde i moj se dah, dok gledam kroz njega, ledi u tisuću kristala. Na stolu šalica kuhanog vina s cimetovom paličicom u kojem lijeno pliva klinčić, šireći mirise Božićnih praznika... nestašno svjetlucanje plamena svijeća i otvorena knjiga... To je moja sloboda. Moj dah i moj bijeg od sužanjstva.

Pronađimo onu svoju pravu slobodu koja je skrivena negdje duboko u nama i iskoristimo je najbolje što znamo. Nahrinimo u sebi one male skrivene dječake i djevojčice i njihovu beskonačnu glad za životom.

Želim vam čim više slobode i mira u duši. Želim vam onaj „dolce far niente“ dok sunce polako tone za obzorjem razlijevajući nebom svoje rumenilo. Želim vam topla jutra uz obitelj i odmor uz... novi broj »Croat« , zašto ne? Dozvolite si taj bijeg. Slobodno.

Gordana Štrković-Tomaško
urednica

O NAMA

HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO U MARIBORU je najstarije društvo te vrste u Sloveniji. Godine 2020. obilježili smo 30. obljetnicu djelovanja. Djelujemo u prostorijama na Partizanskoj cesti 12 u Mariboru.

HKDM okuplja stanovnike hrvatskog porijekla s namjerom zadovoljavanja nacionalnih, kulturnih, obrazovnih, humanitarnih i drugih potreba. Naši ciljevi su očuvanje hrvatske kulture, tradicije i jezika, sudjelovanje s ostalim društvima, poticanje osobnog kulturnog, društvenog i općeg napretka, predstavljanje hrvatske kulturne ostavštine u okolini u kojoj naši članovi žive, a to je u Mariboru i okolici. Svojim djelovanjem potičemo prijateljstvo i razumijevanje među narodima, organiziramo manje koncerte, izložbe, društvene i zabavne događaje.

Naši članovi su organizirani u razne sekcije: likovnu sekciju »Milena Lah«, literarnu, glazbenu, sportsku, studentsku i seniore.

Od samih početaka djelovanja HKDM aktivna je literarna sekcija, koja stvara glasilo CROATA i tako dokumentira događaje, koji su važni za našu zajednicu, a i svjedoči našem životu i djelovanju u Mariboru. Glasilo ima važnu ulogu u informiranju naših članova koji osobno ne mogu prisustvovati događajima. Jedan od ciljeva HKDM je i očuvanje maternjeg jezika i nacionalne svijesti te kulturne ostavštine, zato su tekstovi pisani većinom na hrvatskom jeziku.

Unutar prostorija HKDM djeluje atelje u kojem stvara naš član, akademski kipar Marijan Mirt, dobitnik Jakopičevog priznanja i cijenjeni umjetnik, kako u Sloveniji, tako i izvan nje.

Klapa Dalmari, koju vodi naš član Marko Mandir, vježba u prostorijama društva. Klapa je u Mariboru već učvrstila svoj status, a njihovi koncerti su vrlo dobro posjećeni. Njihova kvaliteta zapažena je i na festivalu dalmatinskih klapa u Omišu, gdje su rado viđeni gosti.

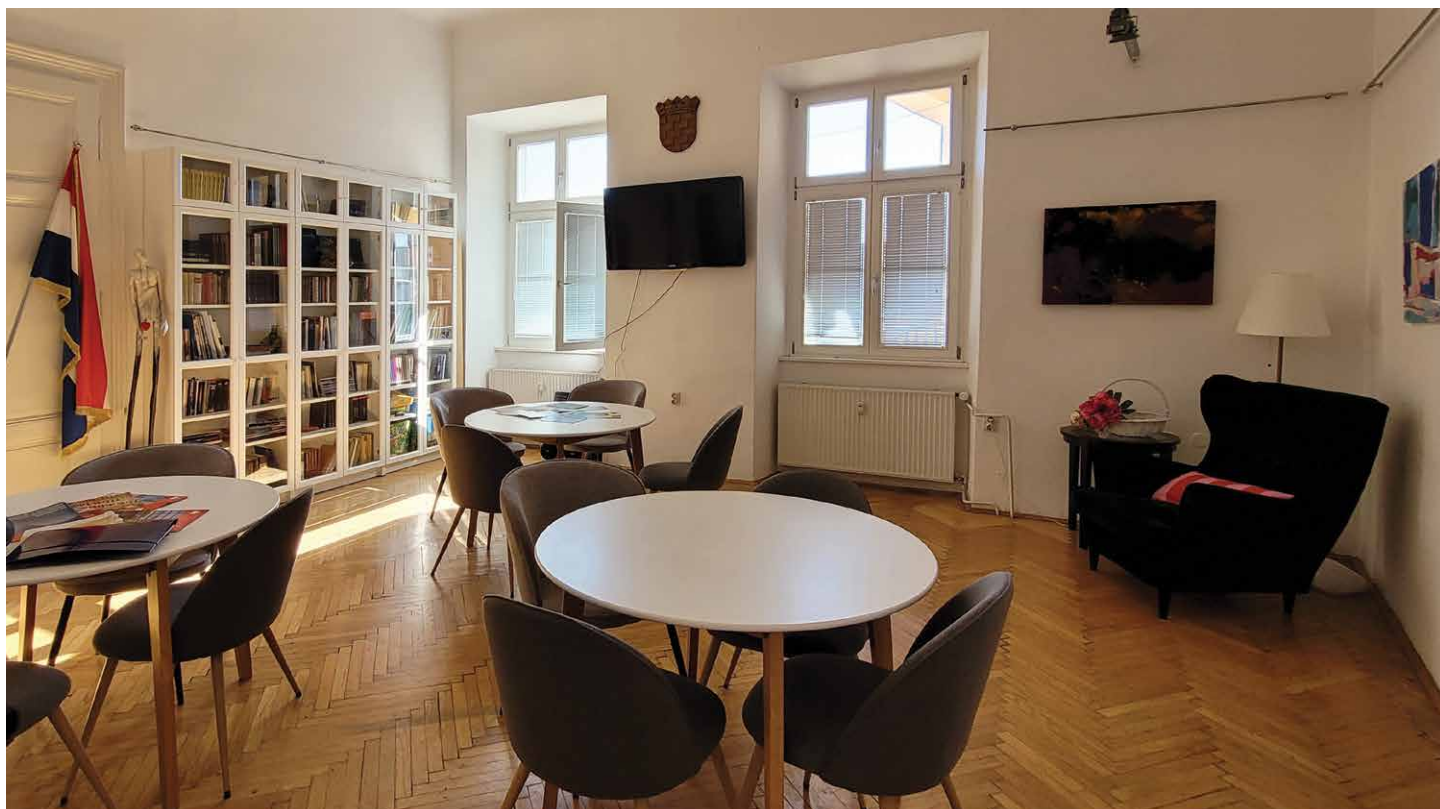
Sekcija seniora brine o kulturnom i sportskom druženju starijih članova.

Registrirani smo kao društvo od javnog interesa. S našim aktivnostima sudjelujemo u oblikovanju kulturnoga života Maribora, grada u kojem živimo i stvaramo.

Naše djelovanje je usredotočeno na kvalitetnu kulturno umjetničku produkciju, a naš cilj je dijalog te održavanje dobrosusjedskih odnosa između Slovenije i Hrvatske.

Protjeku godinu iskoristili smo za uređenje prostorija, koje smo očistili te uredili novim namještajem, stolovima i stolicama, koje prostorijama nude ugodniji, klupski ugođaj. Uredili smo i priručnu kuhinjicu u želji da se članovi češće susretnu i zajedno popiju kavu te izmijene mišljenja i novosti.

Koraljka Čeh, predsjednica HKDM

POSTAVLJANJE SPOMENIKA NIKOLI VII. ZRINSKOM U LENDAVI

Piše: Đanino Kutnjak

Nakon što su prošle godine otvorili Hrvatski kulturni centar Zrinski, jedno od najaktivnijih društava Hrvata izvan Hrvatske, HKD „Pomurje“ nastavilo je s nizom aktivnosti kojima čuvaju hrvatsku povijest, tradiciju i jezik. U Lendavi je u okviru Dana Hrvatske kulture, 27. svibnja 2022. godine, svečano otkriven spomenik Nikoli VII. Zrinskom čiju je izradu sufinancirala Međimurska županija.

Za izradu spomenika angažiran je akademski kipar Marjan Mirt iz Zagreba, koji živi i stvara u Mariboru. Spomenik su svečano otkrili predsjednik HKD Pomurje Đanino Kutnjak i župan Međimurske županije Matija Posavec.

Prvi je to spomenik Nikoli VII. Zrinskom u Sloveniji, a izrađen je u kiparskoj kompoziciji zajedno s veprom, koji ga je prema povijesnim izvorima usmrtio u Kuršanečkom lugu. Projekt uređenja Hrvatskog kulturnog centra u Lendavi i postavljanje spomenika Zrinskom primjer je kako se povezuje kultura, čuva baština i njeguje identitet jedne regije, a HKD „Pomurje“ svojim primjerom pokazuje u kojem se smjeru moraju razvijati udruge i društva.

U kulturnom dijelu svečanosti nastupili su pjevački zbor „Josip Štolcer Slavenski“ i tamburaška sekcija HKD „Pomurje“, a svečanost su uveličali i članovi Zrinske garde Čakovec.

Svečanosti su nazočili i opunomoćena ministrica Veleposlanstva RH u Ljubljani Romana Franulović Bušić, savjetnik s posebnim položajem za pitanja hrvatske nacionalne manjine u inozemstvu Središnjeg ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Milan Bošnjak, rukovoditelj Odjela za hrvatske manjine i predstavnik Hrvatske Matice iseljenika Marin Knezović, podžupan Općine Lendava Ivan Kuncut, potpredsjednik Saveza hrvatskih društava u Sloveniji Stjepan Šimunić, ravnatelj Centra za kulturu Mursko Središće Zoran

Prije glavne svečanosti upriličeno je i otkrivanje spomen-ploče Nikoli Zrinskom VII. i međunarodni povijesni simpozij Kult Zrinski u Lendavi. Povjesničari i drugi poznavatelji povijesti Zrinskih iz Slovenije, Hrvatske i Mađarske govorili su o obitelji Zrinski i njenoj suradnji s lendavskom obitelji Banffy koja je bila vlasnik lendavskog dvorca. Uz Hrvatsko kulturno društvo Lendava, u organizaciji manifestacije sudjelovali su Općina Lendava i Društvo prekmurskih mađarskih znanstvenika i istraživača.

9. SABOR HRVATSKE KULTURE U MARIBORU, 23. 10. 2021.

Piše: Koraljka Čeh

Jesen se tiho prikrala u naš grad podno Pohorja i prirodu obojala prekrasnim nijansama crvene i žute. Idealna scenografija za topao doček prijatelja iz hrvatskih društava diljem Slovenije.

U jedno takvo subotnje jesensko jutro, nakon godinu i pol dana čekanja, nadanja, planiranja, bojazni hoće li nam pandemija dopustiti održavanje, ipak smo uspjeli organizirati 9. sabor hrvatske kulture.

Sabor hrvatske kulture je manifestacija koja predstavlja rad i stvaranje hrvatskih društava u Sloveniji. Radi se o društvima koja njeguju hrvatsko porijeklo i identitet kroz folklor, pjesmu, poeziju, umjetničko stvaranje i gastronomiju.

Upravo zbog navedene situacije povezane s pandemijom virusa SARS Cov-19, 2020. godine planiran sabor hrvatske kulture u Mariboru nije se održao. U želji da susret hrvatskih društava iz Slovenije ipak nastavi svoj kontinuitet i tradiciju, da ponovno stisnemo ruku našim prijateljima iz drugih dijelova Slovenije i Hrvatske te izmijenimo ideje, želje i nadanja, odlučili smo biti hrabriji i ustrajni. Savez hrvatskih društava u Sloveniji, kao glavni organizator sabora, te ovogodišnji domaćini Hrvatsko kulturno društvo u Mariboru te Kulturno društvo Matica hrvatska Maribor, dogovorili smo da će se

sabor održati u jesen 2021. Način izvođenja manifestacije prilagodili smo epidemiološkoj situaciji te 9. sabor hrvatske kulture održali na svježem zraku, u atriju Vetrinjskog dvora, u samom centru Maribora. Hrvatskim društvima smo omogućili da predstave svoj rad na štandovima s izlošcima koji predstavljaju djelovanje njihovih sekcija, a na pozornici su se predstavili svojim glazbenim umijećem.

Na 9. saboru hrvatske kulture u Mariboru predstavilo se svih jedanaest hrvatskih društava:

1. HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO MEĐIMURJE LJUBLJANA
2. KULTURNO DRUŠTVO MEĐIMURJE VELENJE
3. HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO POMURJE - LENDAVA
4. MEĐIMURSKO KULTURNO UMJETNIČKO DRUŠTVO IVAN CAR
5. HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO VELENJE
6. HRVATSKO DRUŠTVO LJUBLJANA
7. HRVATSKA KULTURNA UDRUGA NOVO MESTO
8. HRVATSKO KULTURNO UMJETNIČKO DRUŠTVO KOMUŠINA-ŠKOFJA LOKA
9. HRVATSKO DRUŠTVO ISTRA PIRAN
10. KULTURNO DRUŠTVO MATICA HRVATSKA MARIBOR
11. HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO MARIBOR

Svojim prisustvom ovaj su događaj uveličali visoki gosti: mr. sc. Boris Grigić, veleposlanik Republike Hrvatske u Republici Sloveniji, g. Dario Magdić, zamjenik Državnog tajnika Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, gđa. Romana Franulović-Bušić, opunomoćena ministrica te počasni konzul Republike Hrvatske u Mariboru dr. Šime Ivanjko.

Hrvatska društva u Sloveniji njeguju hrvatski identitet putem raznih sekcija, zato je atrij Vetrinjskog dvora u Mariboru bio ispunjen šarenilom njihovog stvaralaštva.

Sabor su svojim nastupom započeli domaćini s klapom Dalmari, koja djeluje u okviru HRVATSKOG KULTURNOG DRUŠTVA MARIBOR.

HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO POMURJE – LENDAVA su na pozornici predstavili Tamburaši HKD Pomurje, koji djeluju u sklopu Folklornog ansambla HKD Pomurje kao glazbena pratnja folklornih koreografija ili samostalno, kao tamburaška skupina.

Tamburaši HRVATSKOG KULTURNOG DRUŠTVA MEDIMURJE LJUBLJANA su odsvirali i otpjevali pjesme iz raznih dijelova Hrvatske.

HRVATSKO DRUŠTVO ISTRA-PIRAN predstavio je pjevački zbor Lavanda, a MEĐIMURSKO KULTURNO UMJETNIČKO DRUŠTVO IVAN CAR pjevačka grupa Fijolice.

KULTURNO DRUŠTVO MEDIMURJE VELENJE nastupilo je s tamburaškom skupinom i Recitalom koji je izveo Josip Marković, član dramske skupine.

HRVATSKA KULTURNA UDRUGA NOVO MESTO predstavila je folklornu, tamburašku, novinarsku, turističko-gastronomsku aktivnost te ručne radove.

HRVATSKO DRUŠTVO LJUBLJANA predstavilo se izložbom sekcije ručnih radova „Ruža hrvatska“ te uradcima iz različitih materijala i rađenih u različitim tehnikama.

HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO VELENJE predstavili su raznovrsnu kuhinju i narodne nošnje koje pripremaju za velike blagdane.

Uz predstavljanje svojih sekcija HRVATSKO KULTURNO UMJETNIČKO DRUŠTVO KOMUŠINA ŠKOFJA LOKA razveselilo je sve prisutne svojim tradicionalnim slasticama.

Kulturno umjetnički program zaključili su domaćini- KULTURNO DRUŠTVO MATICA HRVATSKA MARIBOR lirskim videom Povratak.

Pjesmom, plesom i predstavljanjem raznih aktivnosti Hrvata u Sloveniji, htjeli smo upozoriti na raznovrsnost našeg naroda, na bogatu nacionalnu lepezu građana koji stvaraju u slovenskom društvu i oplemenjuju ga svojim sadržajem.

S osmijehom na licu, uz dobru kapljicu, zagrljaj, sa zadovoljstvom u srcima i pjesmom na usnama priveli smo kraju još jedno uspješno druženje Hrvata u Sloveniji.

9. URBANA LIKOVNA KOLONIJA MILENA LAH

Piše: Kristina Prah

Tradicije se oblikuju polako, iz zajedničkih želja i vizije, suradnjom i naravno, strpljivošću. Prema vizualnoj reminiscenciji broja 8 u odnosu na beskonačno u protekloj godini, ovogodišnja je uspješna izložba 9. urbane likovne kolonije Milena Lah zasigurno potvrda da njen organizator, Hrvatsko kulturno društvo u Mariboru, odabire prave sastojke za tradiciju.

Najjači vjetar u jedra koloniji ovoga puta dala je Slađana Matić Trstenjak. Njena tri posve mala i veliko platno dišu mirno i inspirativno ali i misteriozno u umjetničkoj prepoznatljivoj atmosferi boja, u kojoj je krajobraze opet obraslo drveće i u njih se naselili oblaci, odbljesci njenih sjećanja, koja se samo na velikom djelu u kolažnom zamahu preliju preko ruba. Možda se ovdje radi o podsvjesnoj aluziji kako zdravo gajiti uspomene i kako preći granice, takve i one drugačije. Umjetnica je naime, ove godine na sudjelovanje u koloniji privukla i dva strana umjetnika, koji su u Mariboru sazdali djela za spomenutu izložbu. Stvaralački svijet makedonske grafičarke Petre Jovanovske obilježava lik kruga i njegovo redanje u – mogli bismo tako reći – polja slobode na kojima često i kao *skomine* niču minuciozni reljefi, kromatične sugestije na kukičane stolnjake ili mjesečev obraz, uz koje Petrina

djela osjetimo u buđenju svih čula, koja prelaze granice samo vidljivog iskustva. I poljski slikar Krzysztof Bartnik izabire osnovni geometrijski elemenat – u ovom slučaju kvadrat – kao osnovnu građu svog umjetničkog kozmosa. U centriranju i vrtnjom lika oko osi, umjetnik nanosi tanke akvarelne slojeve – taj proces pomicanja u središtu pokreta povezuje sa prasnjetovima kojih je neograničeno u raznim kombinacijama boja. Kvadrat je upotrijebio i na izložbi kod kombinacijske postave pojedinih djela u križnu formu i time naglasio likovnost i idejnu bit svojega stvaralaštva. Tri izuzetno intuitivna platna pretežno tamnog kolorita djelo su slikarice Manje Jerić. Čini se da su u izabranom prepletu tehnika nastajala nesvjesno; a ipak sa druge strane u istraživačkom obredu vlastitih osjećaja i misli koji pokušava prepoznati uzorke, kontraste i oblike duše. Manjine slike su čuvarice tajni koje se srmežljivo otkrivaju tek ispod UV svjetlosti i mediativno bude opomene o neprekinutim vibracijama određenosti postojanja. Pri ulasku u izložbeni prostor prva nas pozdrave ulja Gregora Prateneker. Autorova nepresušna inspiracija uvijek je u moći netaknute prirode koja ga doslovno sudbonosno privlači. Njoj se utječe cjelovito i u impresionističkim potezima crpi opipljivu materijalnost i istovremeno prozračni nemir zarobljenih mjesta, pa tako na izložbi možemo potrčati u njegovu snijegom zasutu šumu, odmoriti se uz rijeku i diviti se urbanom središtu domaćeg grada. U nastojanju, ustrajnosti, angažiranosti i stvaralaštvu, ne samo u ovoj koloniji i usprkos zadnjoj navodu, ne možemo mimo velikog doprinosa Marijana Mirta. Na izložbi se ovoga puta predstavlja sa kipom, 3D printom svojeg vjerojatno najprepoznatljivijeg mariborskog javnog spomenika Pet vizionara sa Židovskog trga. Skulptura je svojevrsan artefakt, na kojem je u prijenosu u digitalni svijet, zbog pomanjkanja informacija, došlo do kristalizacije i gradacije površine, tzv. »grešaka«, koje je treba dopustiti preciznosti ali i slučajnosti tehnike i koje zapravo daju djelu jedinstven umjetnički pečat. Tome pridonosi i digitalni podatak male plastike koja prijenosom postaje dostupna svakome.

Ovogodišnja je izložba zaista procvala kao bijela magnolija u travnju: bujno, zadivljujuće i kratko. Ali istovremeno sa obećanjem da će ponovo procvjetati i iduće godine.

Nastali radovi Manje Jerić.

Učesnici ovogodišnje Urbane likovne kolonije Milena Lah: Krzysztof Bartnik (Poljska), Manja Jerič, Petra Jovanovska (Češka – Makedonija), Slađana Matić Trstenjak, Marijan Mirt i Gregor Pratnaker.

Razstavišče Vetrinjski i nastali radovi Krzysztofa Bartnika, Slađane Matić Trstenjak i Petre Jovanovske.

Nastali radovi Marijana Mirta i Gregora Pratnekera.

RECITAL »MATI«

Piše: Gordana Štrković-Tomaško

Da ih je i 1365 u godini, majke bi si zaslužile da ih se slavi baš svaki taj dan. Majke tople i pune ljubavi, majke koje se žrtvuju za svoje čedo, opjevane u mnogim stihovima, u mnogim pjesmama.

Ali postoje i majke u nedoumici, koje strijepe od budućnosti, pa one prezaštitničke ili one koje vlastitim rukama trgaju onu tako jaku, a nevidljivu nit, koju su godinama tako skrbno tkale između sebe i svog sina, zaposlene majke, ponekad ljute, ponekad odsutne, umorne ili razočarane,... ali i bezuvjetno zauvijek zaljubljene u svoje dijete. I, na koncu, osamljene čekačice uz osvijetljeni prozor male kućice zasute snijegom...

Postoji cijeli dijapazon nestereotipnih majki koje su se prošetale literaturom. Upravo te i takve majke su se prošetale i pozornicom Malog odra Narodnog doma u Mariboru toplog 12. svibnja 2022. godine, u recitalu »Mati«, u organizaciji Kulturnog društva Matica hrvatska (KDMH) u Mariboru.

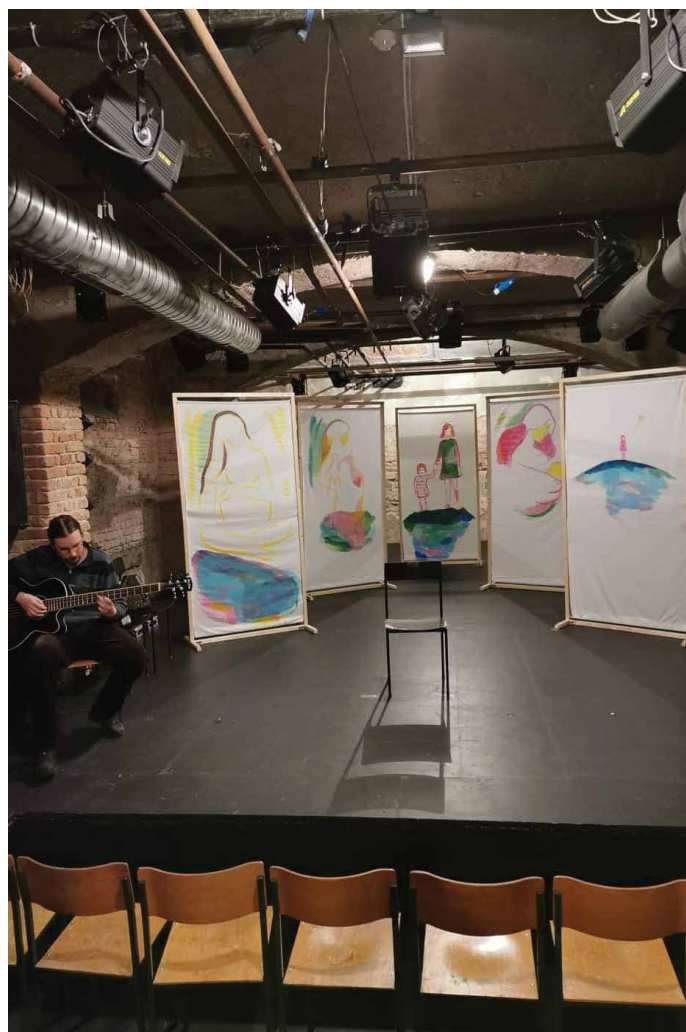
Izvedba izbora poezije hrvatskih, slovenskih i stranih pjesnika bila je sve drugo do li statično deklamiranje stihova. Petra Bauman, Koralka Čeh, Sandra Dudaš, Gordana Štrković-Tomaško i Sven Tomaško izveli su komornu igru, splet stihova, glazbe, pokreta i vizualnih efekata. Scensku izvedbu upotpunili su Leon Tomaško autorskom glazbom na gitari i Slađana Matić Trstenjak, čiji su panoji i vizualnom predodžbom doprinijeli oslikavanju likova majki.

Pobudnica recitala bila je Gordana Štrković-Tomaško, a osmislio ga je i režirao Sven Tomaško.

I tu sad valja spomenuti i nevidljive sudionike: Dešu Brumen koja je posudila glas djetetu u Menartovoj pjesmi »Otrok«, Ivana Stubičara koji je izradio postolja za panoje, Branka Tomaška za informatičku podršku, tehničku podršku Narodnog doma za sudjelovanje u svjetlosnim efektima i vrijedne Dolara, Matjaža i Zorca koji su cijeli recital snimili i tako ga ovjekovječili.

Ovim se putem zahvaljujemo Središnjem uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske koji je događaj sufinancirao i Hrvatskom kulturnom društvu Maribor za potporu, prostor u kojem smo vježbali i sudjelovanje njegovih članova u samoj izvedbi recitala.

Večer smo zaključili malim domjenkom na kojem smo opuštено čavrljali uz čašu vina naših donatora – vinarije Kozlović iz Momjana i vinarije Kaltai iz Lendave. Na rastanku smo svakoj posjetiteljici darovali bijeli karanfil kao simbol materinstva.

Slijeva na desno: Leon Tomaško (autor glazbe i izvođač), Sanja Brumen (članica HKDM i KDMH), Koraljka Čeh (predsjednica HKDM), Petra Bauman (pjesnikinja, izbor poezije), Gordana Štrković-Tomaško (podpredsjednica KDMH, pobudnica recitala), Sandra Dudaš (predsjednica KDMH) i Sven Tomaško (redatelj)

U dvorani tišina, tek povremeno proparana dubokih uzdahom ili prigušenim jecajem. A na licima ljudi, koji su došli pokloniti se svim majkama svijeta, izmjenjuje se paleta osjećaja: od topline, ljubavi i prštavog veselja do duboke tuge. Uz tihe tonove gitare u pozadini, prostor ispunjavaju duboki baršunasti glas Petre Bauman, zvonki glasovi Koraljke Čeh i Sandre Dudaš, tihi, prigušeni glas Gordane Štrković-Tomaško te djevojački glas Sanje Brumen. Kao kontrast javi se i duboki muški glas Svena Tomaška. I na kraju – tama. I sjene što polako zauzimaju svoja mjesta na pozornici. Svjetlo, poklon i - aplauz.

Na sceni – vježba

Pred predstavu - u prvom redu Koraljka Čeh, u drugom redu slijeva na desno: Petra Bauman, Sanja Brumen, Gordana Štrković-Tomaško, Sandra Dudaš

Petra Bauman i Sanja Brumen ponavljaju tekst

PROGRAMSKI LIST:

MATE BALOTA
 PETRA BAUMAN
 IVAN CANKAR
 ADA GORTAN MOKOŠ
 SERGEJ JESENJIN
 MILA KAČIČ
 SREČKO KOSOVEL
 KAJETAN KOVIČ
 VESNA KRMPOTIĆ
 IVO LADIKA
 JANEZ MENART
 VESNA PARUN
 TONE PAVČEK
 ARTHUR RIMBAUD
 ANTON BRANKO ŠIMIĆ
 DRAGUTIN TADIJANOVIĆ
 CIRIL ZLOBEC
 OTON ŽUPANČIČ

Pripreme
 Slijeva na desno: Sandra Dudaš, Sven Tomaško i Branko Tomaško

MAJČIN DAN

Godine 1908 je Anna Marie Jarvis iz Virginije organizirala komemoraciju u čast svoje preminule majke. Ubrzo su i ostali stanovnici Virginije na sličan način počeli obilježavati obljetnice svojih preminulih majki. Taj se je običaj raširio na cijele Sjedinjene Američke Države postavši, na kraju, nacionalnim praznikom, Majčinih danom, koji se obilježava druge nedjelje u svibnju. Taj dan obilježavaju i u Brazilu, Venecueli, Vijetnamu, Urugvaju, Butanu, Hrvatskoj, na Kubi, u Belgiji i u Kanadi. Simbol dana je postao bijeli karanfil, omiljeni cvijet majke Anne Marie Jarvis.

PRIJEM KOD VELEPOSLANIKA REPUBLIKE HRVATSKE U LJUBLJANI

Piše: Koraljka Čeh

Povodom Dana državnosti Republike Hrvatske te 30. godišnjice njenog međunarodnog priznanja i uspostave diplomatskih odnosa s Republikom Slovenijom, pozvani smo na prijem kod veleposlanika Republike Hrvatske u Ljubljani, mr. sci. Borisa Grigića.

Među uglednim gostima iz svijeta politike i kulture, susreli smo i drage prijatelje iz drugih hrvatskih društava u Sloveniji.

JOŠ JEDNOM SMO USPJELI...

Piše: Sandra Dudaš

Kulturno društvo Matica hrvatska uspješno je nastavilo s radom i u 2021.g. unatoč problemima s kojima smo se susreli zbog restrikcija izazvanih koronavirusom. Ograničenja su utjecala na planirane aktivnosti i organiziranje događaja, međutim naša volja i želja za realizacijom postavljenih ciljeva obogatila je prošlu godinu i barem djelomično pridonijela ljepšim trenucima na mariborskoj kulturnoj sceni.

Povratak na „normalne staze“ započeli smo susretom ogranaka Matice hrvatske Maribor i Buje u Bujama 21. lipnja 2021. Prezentirana je knjiga „Četiri svinje i bolestan muž“ Ade Gortan Mokoš kojom se autorica i potpredsjednica našeg društva predstavila rodnom kraju.

Planirani godišnji program nastavili smo već sljedeći mjesec predavanjem mag.sc. HR Gordane Štrković Tomaško, dr. med., spec. pedijatrije, iz medicine na temu termoregulacije u čovjeka. Time smo doprinijeli razvoju naše znanstveno-obrazovne sekcije. Sad već drugu godinu zaredom sudjelovali smo sa Zavodom 13 na Vzájemnom danu. Organizirali smo humanitarnu akciju sakupljanja donacija za dodatne terapije djece s posebnim potrebama. Igračke koje nismo prodali, darovali smo Dnevnom centru zavoda Dornava u Mariboru. KD Matica hrvatska humanitarnim akcijama svake godine doprinosi društvenoj zajednici nadajući se da će dobrim primjerom potaknuti i ostala društva i pojedince na jednake postupke.

Obilježili smo i dane velike Ivane Brlić Mažuranić na način da smo napravili video priču Regoč i Kosjenka. Lutkarska predstava namijenjena je najmlađima. Scenarij je pripremila Ada Gortan Mokoš, glazbu je skladao Leon Tomaško, a snimatelj i redatelj je Sven Tomaško.

Kruna našeg rada u 2021.g. je bilo svečano otvorenje knjižnice koja krasi prostore Hrvatskog kulturnog društva Maribor. Kao naši partneri ustupili su nam mjesto koje smo obogatili kutkom za čitanje i novim knjižnim ormarima koji su već sada puni razne literature. Knjige smo dobili iz različitih izvora, neke smo kupili, neke su bile donirane od strane Matice hrvatske iz Zagreba, a dobar dio njih je darovan od strane pojedinaca. Zahvalni smo i sretni što se prepoznala vrijednost ovog projekta. Otvorenje knjižnice je bilo intimno, sukladno situaciji u kojoj smo se nalazili, ali prisno i lijepo. Predsjednica društva Sandra Dudaš otvorila je program, a naš gost je bio počasni konzul Šime Ivanjko koji je predstavio svoje knjige: Aforizmi in razmišljanja te Zakaj ste nas kaznovali?. Zaintrigirao je svojim radovima što je potaknulo zanimljivu raspravu među publikom. Cijeli događaj je bio obogaćen glazbenim duom: Markom Mandirom i Leonom Tomaškom.

U listopadu 2021.g. ostvaren je još jedan veliki projekt Saveza hrvatskih društava u Sloveniji – Sabor hrvatske kulture koji se svake godine izvodi u drugom gradu društava članica. Prošle godine je čast pripala Mariboru te smo u suradnji s Hrvatskim

kulturnim društvom Maribor organizirali nešto drugačiji Sabor na otvorenom u Vetrinjskom dvoru gdje su se društva prezentirala sa svojim programima, radovima te hranom i pićem na štandovima i pozornici. Izuzetno uspješan Sabor završio je s osmjesima na licu svih koji su prisustvovali.

Ove godine smo nastavili još jačim tempom i zahtjevnijim projektima, a rezultat toga je bio održan recital Mati. Glazbeno-literarna večer održala se 12.5.2022.g. u Narodnom domu u Mariboru putem koje smo odali počast svim majkama.

U nadolazećem razdoblju pripremamo novi program, a trenutno se radi na velikom projektu Dokumentarni film „Hrvati u Mariboru“ s kojim smo počeli već prošle godine te se nadamo kako ćemo ga uspjeti predstaviti publici sljedeće 2023.g.

Svi projekti su sufinancirani od strane Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske..

U lipnju 2022.g. imali smo čast prisustvovati 180. godišnjici postojanja Matice hrvatske koja se održala u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu. Predsjednica Sandra Dudaš i članica Sanja Brumen ponosno su predstavljale ogranak iz Maribora te ga prezentirale novom predsjedniku MH Miri Gavranu. Matica hrvatska kao najstarija hrvatska kulturna institucija predstavlja simbol hrvatske tradicije, jezika, kulture i zajedništva. Ponosni smo što jedini u Sloveniji imamo priliku predstavljati hrvatsku riječ ispred imena Matice hrvatske.

Sanja Brumen i Sandra Dudaš na proslavi 180. godišnjice Matice hrvatske

TRADICIONALNI KONCERT KLAPE DALMARI

VLJUDNO VABLJENI NA NOVOLETNI KONCERT

KLAPE DALMARI

VINAGOVA KLET

SOBOTA, 14.01 2023, OB 19:30 URI

VSTOPNICE (15 eur) NA TEL.ŠT. 031 704 310

KLAPA DALMARI NA 56. FESTIVALU DALMATINSKIH KLAPA 16.7.2022. U OMIŠU

Piše: Marko Mandir

Većina vas vjerojatno pozna onaj osjećaj kada se spremni i čista srca upuštate u neku borbu i prvo mislite kako ste bili baš dobri i da vam pobjeda ne gine, a onda dođe polagani videosnimak koji dokazuje da lopta je ili nije prešla crtu – slijedi otrežnjenje i (de)motivacija za okončanje tekme; e, kad bi tako bilo i na pjevačkom natjecanju! Nadmećući se s ostalim klapama, uspoređujući njihovo pjevanje i aplauze koje su poznjeli, stvarno smo vjerovali da će i žiri to prepoznati. Ali ovdje vrijede druge zakonitosti koje su teže izmjerljive, a tu višu silu, koja posegne i u najjači aplauz, nazivamo festivalska kuhinja, a prisutna je već dugo godina. Sive eminence, ili stričevi iz pozadine, koriste svoj utjecaj da ipak malo iskrive činjenice kako bi bolje odgovarale njihovom mišljenju. Opći dojam je kako je klapsko pjevanje u Dalmaciji u krizi. „Slobodna Dalmacija“ piše kako je dobro da je klapska pisma dobila krila te se raširila izvan Dalmacije, ali je ipak pomalo porazan podatak da su na završnim večerima dominirali furešti iz Zagreba i Slovenije...

Iako je već prošlo par mjeseci od Festivala, i dalje miješanih osjećaja, pišem kako se naša klapa Dalmari ove godine prvi puta plasirala u finale prestižnog Festivala u Omišu kao prva slovenska klapa u više nego polustoljetnoj povijesti toga natjecanja; povijesni presedan smo nadgradili i osvajanjem 3.

nagrade publike – teška plaketa „Brončani Leut“ u našim je rukama. Dakle, i bez svoje publike smo pridobili njihova srca jer uvriježena je navika da favoriti organiziraju svoju publiku da glasa njima u korist.

Stručni žiri nam je dodijelio 4. mjesto u ukupnom poretku iako smo bili prvi u drugoj izbornoj večeri. Nakon što otpjevasmo u finalu, momci su bili jako zadovoljni postignutim – tomu je svjedočio i najjači aplauz publike. I, dok su se tako uznosili, morao sam ih upozoravati da je prerano za slavlje i da se ne razočaraju ako žiri misli drugačije. Vlastito iskustvo sa klapom Jelsa prije dvadesetak godina me je naučilo da je na tom festivalu sve otvoreno do konca.

Nakon proglašenja pobjednika, bili smo razočarani, posebice naš prvi tenor za kojega se u kuloarima govorilo je bio najbolji ove godine. Čak se jedan član žirija došao ispričavati tijekom večere, a par ljudi nam je reklo da su nas pokrali jer smo – Slovenci. Ipak se radi o prestižu festivala čije ime samo govori da se radi o dalmatinskim klapama; direktor festivala mi je u telefonskom razgovoru post festum implicirao da je njihova dobra volja što su nam uopće pustili da se natječemo jer – daleko smo mi od Dalmacije. Ja na to odgovaram da klapsko

pjevanje nije pršut niti teran da bi moralo imati geografski zaštićeno porijeklo. Navodno su organizatori natjerali klapu Stine iz Zagreba da se prijavi na natjecanje kako bi nam smanjili šanse, ali sve to treba razumjeti unutar mentaliteta maloga msta Omiš jer govorimo o nacionalnom ponosu i baštini zaštićenoj od UNESCO-a, tako da je ta famozna interkulturalnost morala biti nekako obuzdana bez obzira na to što smo vokalna sekcija Hrvatskog kulturnog društva u Mariboru. Nadalje, još jedna siva eminencija festivala, osnivač i voditelj jedne od poznatijih klapa, nam se je ispričao u ime svih "normalnih Omišana".

Bilo kako bilo, uvjeren sam da je za sve nas bilo korisno što smo se otputili u Omiš. O našem se Društvu moglo čuti u udarnom terminu nacionalne televizije, izvan uvriježenih emisija rezerviranih za kulturno stvaralaštvo dijaspore, što nije pošlo za rukom ni jednom drugom hrvatskom društvu u Sloveniji; smatram da zbog toga smijemo biti ponosni. Na godinu jurišamo ponovno, još ustrajnije razbijati stereotipe te lijepim pjevanjem obnavljati pomalo ruzinavi most prijateljstva među našim dvjema domovinama. Dakle, nastavljamo međukulturni dijalog. A što se svih naših grupnih ili individualnih nastojanja tiče, završio bih citatom Ljermontova: "Život je dosadan kada nema borbe."

R. B.	Naziv klapa	STAVKA (POJEDINACI)					Zbirni OČENJE
		Stjepan	Stjepan	Stjepan	Stjepan	Stjepan	
1.	PINGVENTUM, Buzet	9,4	9,4	9,3	9,3	9,6	47,0
2.	STINE, Zagreb	9,2	9,5	9,2	9,2	9,5	46,6
3.	DALMATI, Maribor	8,9	9,5	9,1	9,0	9,5	46,0
4.	KRUNI, Kraljevo	9,1	9,3	9,0	9,1	9,5	46,0
5.	ZURNATA, Sv. Filip i Jakov	8,5	8,7	8,6	8,6	9,2	43,6
6.	DELMATI, Solin	8,6	8,9	8,6	8,7	8,7	43,5
7.	BANDERIJA, Zagreb	8,3	8,8	8,5	8,5	9,0	43,1
8.	SAGENA, Zagreb	8,8	8,4	8,6	8,6	8,6	43,0
9.	KERJANCA, Rab	8,3	8,8	8,3	8,5	8,7	42,6
10.	PODVORJE, Katedrala Sokolac	8,0	9,0	8,2	8,3	8,6	42,1
11.	POP, Samobor	7,9	8,2	8,2	7,9	8,4	40,6

MARIJAN MIRT, DOBITNIK ZLATNE MEDALJE NA JUBILARNOM 160. SALON DES BEAUX ARTS

Piše: Koraljka Čeh

»Kipar Marijan Mirt pokušava odgovoriti na ozbiljna filozofska i egzistencijalna pitanja koja se tiču likovno vizualne umjetnosti te trenutnog stanja društva i naše okoline. Njegove skulpture u zoomorfnoj formi predstavljaju metaforu današnjeg čovjeka.«

Olga Butinar Čeh, 2022

Salon des Beaux Arts (SNBA) u organizaciji La Société Nationale des Beaux Arts, ove je godine organiziran u Orangerie du Sénat – Jardin du Luxembourg u Parizu.

Izložba je pod okriljem Francuskog senata, koji između ostalog brine o kulturnoj baštini. Izložbeni prostor za vrijeme izložbi svakodnevno posjeti između 1000 i 1500 ljudi.

U razdoblju od 2016. do 2022. svoje radove je na salonu predstavilo nekoliko slovenskih likovnih umjetnika, među kojima su bili nagrađeni Eva Petrič (srebrna medalja za fotografiju, 2016.), Marijan Mirt (zlatna medalja za kiparstvo, 2017. i 2022.), Branimir Ritonja (brončana nagrada za fotografiju, 2017.), Maruša Štibelj (Prix du Jury, 2018.) i Gregor Pratneker (Prix Eugene Boudin, 2019.).

Marijan Mirt je dva puta nagrađen zlatnom medaljom.

Organizatori salona oduševljeni su Mirtovim likovnim izričajem, u njegovom radu vide ogroman potencijal te mu predviđaju veliki uspjeh. U obrazloženju dodijeljene nagrade povukli su paralele s ranim razdobljem stvaranja velikog kipara Auguste Rodina, koji je imao veliku ulogu u samim počecima djelovanja salona.

Salon des Beaux Arts će ove godine ustanoviti fundaciju, a našeg člana Marijana Mirta pozvali su da donira skulpturu koja bi bila među prvima u toj prestižnoj fundaciji.

Naziv izložene skulpture/kompozicije je »A Few of the Many«. Izrađena je 2022. godine, zahtjevnim procesom modeliranja u glini manjega izvornog modela, 3d skeniranja primarnog modela, naknadnog 3d modeliranja i obrade figure te 3d tiskanja. Na kraju 3d otisnute skulpture ponovno lagano površinsko obrađene glinom i obojane.

POVIJEST SALONA DES BEAUX ARTS

Nacionalno udruženje lijepih umjetnosti (SNBA), koje se u početku zvalo "La Nationale" je naziv, koji označava dva udruženja francuskih umjetnika: prvo je organiziralo nekoliko izložbi za vrijeme drugog carstva, dok je drugo, koje ga je naslijedilo, organiziralo prvi godišnji sajam 1890. godine i traje sve do danas.

Nacionalno društvo za likovnu umjetnost, koje su 1862. godine u Parizu ustanovili Louis Martinet i Théophile Gautier, pokušava omogućiti umjetnosti neovisnost od javnih narudžbi i naučiti umjetnike kako postati neovisni od svog stvaranja. Predsjedavao mu je pisac i likovni kritičar Théophile Gautier, podpredsjednik je bio slikar Aimé Millet. Odbor su činili umjetnici Eugène Delacroix, Albert-Ernest Carrier-Belleuse, Gustave Courbet (1863), Pierre Puvis de Chavannes. Među izlagačima bili su Léon Bonnat, Jean-Baptiste Carpeaux, Charles-François Daubigny, Laura Fredducci, Gustave Doré, Antony Damien, Édouard Manet. 1890. godine, pod predsjedanjem Meissoniera s odborom, kojeg su sačinjavali Pierre Puvis de Chavannes, Carolus-Duran, Félix Bracquemond, Jules Dalou i Auguste Rodin, novo je društvo počelo organizirati godišnje izložbe na Salon du Champ-de-Mars. Iste godine su zapravo mladi slikari poput Lucien Simona, pod vodstvom majstora, između ostalih Rodina i Puvis de Chavannes, umorni od akademskog autoritarizma, kojeg je Salon des artistes français izvodio deset godina, ustanovili novi Salon i pridružili se Nacionalnom društvu za Likovnu umjetnost, otvorenijem za nove ideje, koje je ubrzo pridobilo naklonost brojnih likovnih kritičara.

Slovenska slikarica Ivana Kobilca je na likovnom salonu izlagala krajem 19. stoljeća.

10. SABOR HRVATSKE KULTURE U SLOVENIJI

Piše: Sandra Dudaš

SAVEZ HRVATSKIH DRUŠTAVA U SLOVENIJI
HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO MEĐIMURJE-LJUBLJANA
pozivaju vas na

10. SABOR HRVATSKE KULTURE U SLOVENIJI

koji će se održati
**1. LISTOPADA 2022.
U LJUBLJANI**

13 h PRIJEM PREDSEDNIŠTVA SHDS
Kod gradonačelnika Ljubljane,
g. Zorana Jankovića, Mestni trg 1

14 h SVETA MISA
Crkva sv. Ivana Krstitelja, Kotezijska ulica 1

16 h KULTURNI PROGRAM
Šentjakobsko kazalište, Krekov trg 2

U subotu, 1. listopada 2022, u Ljubljani je održan 10. sabor hrvatske kulture u Sloveniji, u organizaciji Saveza hrvatskih društava u Sloveniji te Hrvatskog kulturnog društva Međimurje-Ljubljana.

Kulturnim programom predstavila su se brojna hrvatska društva iz Slovenije, koja njeguju tradiciju svoje domovine. HKDM je zastupala klapa Dalmari, koja je svojim nastupom oduševila publiku.

Sabor hrvatske kulture svojim su prisustvom uveličali državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske Zvonko Milas te veleposlanik Republike Hrvatske u Sloveniji mr.sc. Boris Grigić.

Sanja Brumen i Koraljka Čeh u društvu Zvonka Milasa, državnog tajnika Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske

PLAMENKO ČENGIĆ

Piše: Mario Berdič Codella

Akad. slikar in Plamenko Čengić je bil velik umetnik in neverjetno razgledan intelektualec, dober človek, prijatelj slovenskih umetnikov, kuratorjev in galerij, saj je pri nas na Slovenskem doživel zaslužena priznanja, prav tako kot na mednarodnih grafičnih bienalih in trienalih po vsem svetu, žal pa so ga v njegovi domovini nekoliko prezrli. Plamenko Čengić je živel osamljeno življenje asketa, popolnoma posvečenega umetnosti, z redkimi stiki z znanci, med drugim s slovenskim grafikom in slikarjem madžarskih korenin Arpadom Šalamonom, zadnje obdobje življenja pa mu je delala družbo muca, ki jo je "podedoval" od pokojne tete. Umetnik je žal dolga leta bolehal na srcu, bil je tudi večkrat operiran, srčno popuščanje pa je bil tudi vzrok njegove tragične smrti na svojem domu leta 2018.

PLAMENKO ČENGIĆ je bil rojen v Sarajevu leta 1948, vendar je že več desetletij živel in ustvarjal v Zagrebu, kjer si je na Gornjem gradu, na Zvonarnički ulici 3, ustvaril asketsko bivališče z ateljejem, ki je odsevalo njegovo ljubezen do klasičnih vrednot in brezkompromisno zavezanost umetnosti. Zdi se, kot bi čas v umetnikovem studiolu zastal nekje v obdobju poznega klasicizma in zgodnje romantike, lirično

melanholično vzdušje pa je dopolnjeval vseprevladujoči pogled čez Kaptol, na zvonika zagrebske katedrale. Po študiju na likovnih akademijah v Zagrebu in Sarajevu je Plamenko Čengić diplomiral leta 1974 na Akademiji za likovno umetnost v Beogradu pri prof. A. Lukoviću, N. Gvozdenoviću in R. Miševiću. Že naslednje leto je postal član HDLU (Hrvatskog društva likovnih umjetnika), kasneje pa tudi ULUBIH (Udruženje likovnih umjetnika Bosne i Hercegovine). Sodeloval je na več kot 150 skupinskih razstavah tako doma kot v tujini (med drugim na pomembnejših selekcioniranih grafičnih bienalih in trienalih v Angliji, Azerbajdžanu, Belgiji, Bolgariji, Nemčiji, na Poljskem, Italiji, itd.), kakor tudi na mnogih mednarodnih in domačih likovnih kolonijah (Nemčija, Hrvaška, Slovenija). Plamenko Čengić je živel umetnost v odmaknjenosti od vse bolj vulgariziranega dogajanja okoli umetnosti, prepuščajoč se svoji neusahljivi ustvarjalnosti, svojim knjigam in svoji glasbi.

Njegov likovni opus obsega, poleg nepreglednega števila ekspresivno učinkujočih portretov glav ali celopostavnih upodobitev, bodisi stvarnih oseb bodisi po navdihu literarnih junakov, tudi nadrealistične ex librise in pleneristične krajinske upodobitve. Njegove najljubše grafične tehnike so monotipija,

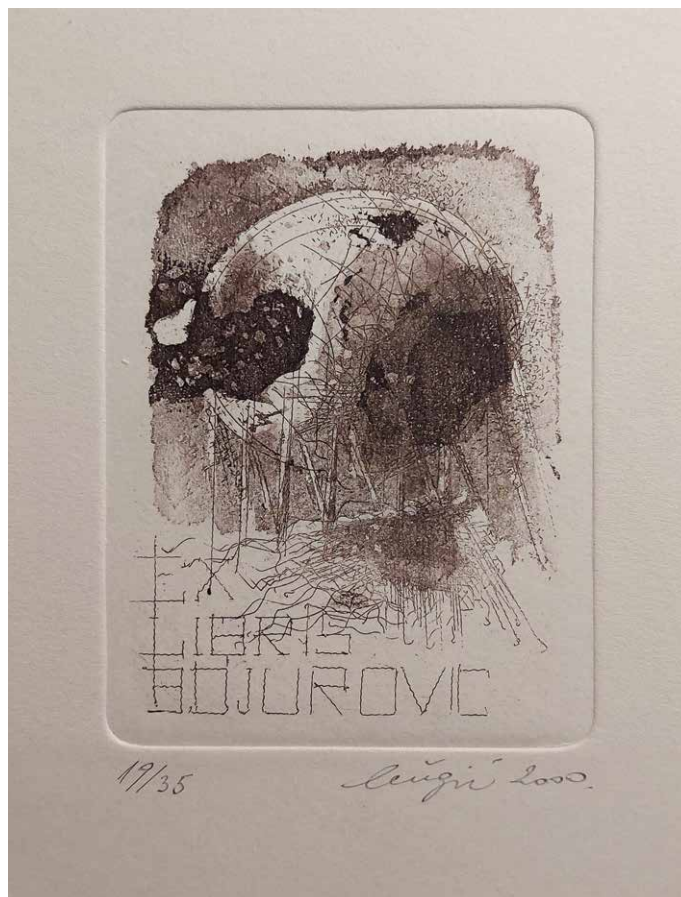
suha igla, jedkanica in akvatinta, s katerimi je najraje ustvarjal v miniaturnih formatih, hkrati pa se je posvečal tudi risbam s tušem ali z grafitom in akrilom na papirju večjih formatov. Že na daleč prepoznavne portretne "capricce" je ustvarjal na podlagi intenzivno doživetih karakterjev iz literarnih del klasičnih pesnikov, pisateljev, dramatikov in komediografov, najpogosteje po Rablaisu, Cervantesu, Swiftu, Hölderlinu, Hoffmanu, Gogolju idr. Neskončno galerijo portretov, ki jih je rad označeval kot "študije", lahko morda doživimo kot razkrajanje duš v jedkajočih se grehah ali blaznenje zaradi propadajočih vrednot in raztrešenih iluzij ali kot nadčloveško trpljenje razmesarjenega in v curkih krvavečega srca ali patološko hudobijo, ki povzroča pošastne deformacije na duhu in telesu ali pa zločinu neizogibno sledečo kazen v obliki neskončne maceracije in metamorfoze v živalske spake. Celotno dogajanje se zdi kot trpljenje zaradi izvirnega greha, ki nalaga pokoro brez milosti ali možnosti pomilostitve. Sodnik pa ni kakšen Bog, marveč dejanja sama kaznujejo povzročitelja, zato je kazen toliko bolj okrutna in neizprosna. Izjemoma lahko najdemo tudi "kristomorfni" portret nedolžno trpečega, zaradi tujih grehov, zaradi vsesplošnega delovanja zla. In odrešitev? Je ni. Edina možna rešitev je spoznanje neizogibnosti obstoječega stanja, bodisi po lastni krivdi ali po nedolžnosti, in dostojanstveno dotrpljenje. Plamenko Čengić se je slogovno po eni strani navezoval na bogato tradicijo ekspresivno grotesknih upodobitev Boscha, Brueghela, Goye, Daumierja, Ensorja, Dixa, Beckmanna, Grosza ipd., po drugi strani pa je odseval vplive tako ameriškega akcijskega slikarstva kot tudi evropskega informela. Zdi se, kot bi umetnik na začetku ustvarjalnega procesa zaključene oblike sprva v celoti razkrojil na linijske in madežaste barvne in svetlobne strukture, posredujoč likovni celoti vtis abstraktno ekspresionistične oblikovne dekonstrukcije, v zaključni fazi pa je skušal s pomočjo interventnih potez povezati svetlobo in barvo v nek prepoznavni lik z značilnostmi figuralnega ekspresionizma. Tako je dosegal ravnovesje med analizo in sintezo oziroma destrukcijo in konstrukcijo ter hkrati med čisto abstrakcijo in na grotesknost mejočo figuraliko. Zato lahko celovito učinkovanje Čengićevih likovnih del ustrezno izkusimo le ob gledanju iz večje razdalje, distanca pa je tudi eden izmed umetnikovih načinov preživetja lastnega pasijona – trpljenja in strasti hkrati.

V zadnjem obdobju je umetnik svojim grafikam pridajal naslove z aluzijami na glasbena dela, kot so bagatele, etude, invencije, rondoji ipd., hoteč poudariti celostno, pravzaprav sinestetično doživljanje umetnosti, ki ga je dopolnjeval še z lastnimi poetičnimi zapisi o nastajanju likovnih del, predvsem grafik, kar je pri likovnih ustvarjalcih precedenčno. Njegove lirične izpovedi ob ustvarjanju in doživljanju grafik v spremstvu skeniranih grafičnih odtisov so bile objavljene v spletni reviji Locutio Mariborskega literarnega društva, katere ustanovitelj in urednik je Marjan Pungartnik.

Plamenko Čengić je bil stalni gost na slovenski likovni sceni, saj je poleg dolgoletnih udeležb na Mednarodnem likovnem srečanju POAART za mir na Hočkem Pohorju razstavljal tudi v Razstavnem salonu Tehniških fakultet Maribor, Razstavnem

salonu Rotovž, Zavodu za kulturo v Slovenskih Konjicah, Galeriji Društva likovnih umetnikov Maribor. Serijo samostojnih predstavitev je nadaljeval leta 2004 z donirano razstavo Male grafične forme v Univerzitetni knjižnici Maribor (kjer izkaže svojo naklonjenost mestu Maribor na izjemno velikodušen način, saj je vseh šestintrideset grafik podaril fundusu Umetnostne galerije Maribor), ki so ji sledile razstave v Galeriji Grad Sevnica in v Razstavišču Zdravilišča Slatina v Rogaški Slatini, razstavno "turnejo" pa je zaključil leta 2005 s predstavitev v knjižnici Radlje ob Dravi.

S pričujočim člankom se uredništvo Croate s spoštovanjem spominja čudovitega hrvaškega likovnega ustvarjalca in misleca, Zagrebčana in svetovljana, ki smo ga v Sloveniji počaščeni sprejeli za svojega.

BUJE – BUJIE

Piše: Gordana Štrković-Tomaško

Buje, gradić na sjeverozapadu Istre, tik uz slovensku granicu, smješten je u središtu brežuljkastog područja Bujštine znane po vinogradarstvu i maslinarstvu. U samom mjestu danas živi oko 3000 stanovnika.

Na nadmorskoj visini od 222 m, s pogledom koji puca na pitomu obalu sjeverozapadne Istre, Buje odlikuje ugodna sredozemna klima. Vinogradi koji se prostiru unedogled, pitomi maslinici i izmjenjivanje sivkastog fliša i plodne crljenice dio su tipičnog istarskog krajolika.

Brežuljci oko Buja nastanjeni su već u brončano doba. Tijekom željeznog doba, svoje su utvrde ovdje gradili Histri, a u doba rimske vladavine Buje je pod vlašću tršćanske kolonije i dio je regije "Venetia et Histria". Prapovijesna utvrda, građena u vrijeme Histra, napuštena u vrijeme Rima, ponovo oživljava u kasnoj antici kad je naseljavaju bjegunci pred barbarima. U to vrijeme Buje dobiva oblik utvrđenog srednjevjekovnog naselja.

Po padu Zapadnog rimskog carstva i vladavine Ostrogota, mjesto postaje dio Bizantinskog carstva. Tada počinje naseljavanje Slavena. Krajem 8. stoljeća Buje su dio Karolinškog carstva. Gradić se prvi put spominje godine 981. kao Castrum Bugle kojim je zapovijedao car Oton II. U to je vrijeme bujski Kaštel podređen Akvilejskoj patrijarhiji koja je bila crkvena i upravna jedinica Svetog rimskog carstva.

LEGENDA O BUJAMA

Majka Božja hodala je trudna svijetom i kada je stigla do mjesta na kojemu se danas nalazi grad Buje, sjela je i rekla: »Tu je boje biti«. I tako su gradu ljudi dali ime Buje.

Ostaci srednjevjekovnog utvrđenog grada
Foto: <https://coloursofistria.com/it/destinazioni/bujie>

U 13. stoljeću mjesto postaje slobodna komuna, a 1412. godine postaje dijelom Mletaka. Kako bi mjesto kaznili zbog simpatizerstva do Akvilejske patrijarhije i dugogodišnjeg otpora prema Mlečanima, novi vlastodršci ruše gradske zidine, utvrde i zvonik koji će biti obnovljeni tek mnogo godina kasnije.

U slijedeća četiri stoljeća u Bujama, pod vladavinom Mletaka, postavljaju se temelji novog grada: sagrađena je veličanstvena crkva sv. Servula, kao i mjesna loža na današnjem Trgu slobode. Godine 1427. u Bujama je potpisan općinski statut koji je propisao dužnosti gradonačelnika, javnih službenika i građana. Time su Buje postale uređeni, za to vrijeme vrlo moderni, grad. Otada mjesto počinje rasti kako u demografskom, tako i u gospodarskom pogledu.

S propadanjem Mletačke republike, Buje kratko vrijeme potpadaju pod francusku oblast, da bi ubrzo postale dijelom Austrougarske monarhije.

Po završetku Prvog svjetskog rata postaju dio Kraljevine Italije, a nakon Drugog svjetskog rata dijelom Slobodnog teritorija Trsta. Od 1954. dio su Jugoslavije. Otada su Buje pravosudno, obrazovno i upravno središte Bujštine. S razvojem turizma iz zajedničke općine otcjepljuju se Umag i Novigrad.

Danas su Buje gradić koji je u centru vrlo razvijenog vinorodnog područja u kojem djeluju mnogi svjetski poznati vinari i maslinari. Buje su i centar biciklističkog turizma, pogotovo nakon uređenja stare napuštene željezničke pruge koja je povezivala Tst i Poreč, Parenzane. Osim po vinu, danas su poznate i po pivu.

ŠETNJA BUJAMA

U malom parku, uz sam Dom kulture, smještena je statua »Pogreb partizana«, rad kipara Vanje Radauša.

Skulptura Vanje Radauša »Pogreb partizana« (izvor: <https://www.spomenikdatabase.org/plovanija>)

ALEKSANDAR RUKAVINA

Aleksandar Rukavina (Zagreb, 2. ožujka 1934 – Sežana, 16. rujna 1985.) hrvatski je kipar i slikar. Studij kiparstva završio je 1958. na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Bio je suradnik Majstorske radionice Vanje Radauša (1959 – 1962.), a godine 1960. i 1961. sudjelovao je na izložbama "15 mladih". Njegova figurativna i apstraktna skulptura, pretežito komornoga karaktera, obilježena je sažimanjem oblika, artikuliranim volumenima i traženjem izražajnosti u obliku i materijalu. Kontrastirao je obradenu i »sirovu« površinu materijala, ponajčešće kamena i drva. Izlagao je u Zagrebu, Splitu, Osijeku, Beogradu, Puli, Bujama i Grožnjanu. Od 1962-1969. u Bujama je radio kao učitelj likovnog odgoja u osnovnoj školi i u gimnaziji, a od 1971. živi i radi u Brtonigli. U Grožnjanu je 1964. pokrenuo likovnu koloniju te revitalizaciju mjesta kao "grada umjetnika". Izradio je i niz reljefnih kompozicija za arhitektonske prostore te spomenbiste u Oprtlju, Bujama i Novigradu. Od monumentalnih plastika ističu se "Istarska žena" (1964.) u Bujama te spomenici palim borcima u Novoj Vasi (1975.), Juricanima (1978.), Plovaniji (1981.) i Kućibregu (1984.). Također je slikao akvarele i ulja na platnu s istarskim motivima. Od 1989. u Brtonigli djeluje Memorijalna galerija "Aleksandar Rukavina".

U centru Buja, nasuprot zgradi općine, nalazi se kip Istarke s košarom na glavi, rad akademskog kipara Aleksandra Rukavine.

Skulptura Alesandra Rukavine »Istarska žena«
Foto: nepoznati autor

Prošetamo li se ulicom koja vodi uzbrdo prema starom mjesnom trgu, naići ćemo na muzej u kojem se skriva ljupka etnografska zbirka s rekonstrukcijom stare istarske kuće s kuhinjom i spavaćom sobom.

Etnografski muzej Buje

(izvor: <https://coloursofistria.com/it/attivita/collezione-etnografica> <https://coloursofistria.com/it/attivita/collezione-etnografica>)

Ispod volte, tek nekoliko metara nizbrdo po uskoj uličici, dolazi se do galerije Oršola u kojoj je moguće pogledati koju od mnogobrojnih umjetničkih izložbi.

I već smo na trgu na kojemu se nalazi Crkva sv. Marije milosrdnice s pripadajućim zvonikom.

Crkva sv. Marije milosrdnice

(izvor: <https://zupa-sv-servula.hr/zupa-buje/crkva-sv-marije-milosrdnice/>)

U njoj su neprocjenjiva umjetnička djela, među kojima je skulptura Majke Milosrdnice koja se smatra jednim od najljepših drvenih kipova u Istri. S Trga slobode se uskim kamenitim uličicama može lutati u svim smjerovima. Isplati se potražiti tipični venecijanski prozor, male ulične kapelice, crkvu sv. Ivana, kulu sv. Martina (u kojoj je galerija i s koje puca prekrasni pogled na bujske krovove i zvonike),...

LEGENDA O NASTANKU CRKVE SV. MARIJE MILOSRDNICE

Nastanak crkve Majke Milosrdnice obilježen je čudotvornim događajem koji je odredio njezinu gradnju izvan gradskih zidina. Stari tekstovi donose priču o utemeljenju ove crkve po želji imućnog Bujca Paola Razizze (Pavla Račice) koji se, nakon što mu se obratila gospa u snu (1497.), uputio u Veneciju da bi nabavio njezin kip. Na povratku nije stigao za dana u Buje, jer je ulaz u grad bio zatvoren, pa je odlučio odmoriti se i prenoćiti pred gradom. Kad je ujutro htio s kipom ući u grad, shvatio je da ga ne može podići i pomaknuti ni sam ni uz pomoć drugih što ga je uvjerilo da Majka Božja želi da joj sagradi svetište upravo na tom mjestu – izvan gradskih zidina.

Crkva sv. Ivana
(izvor: <https://zupa-sv-servula.hr/zupa-buje/crkva-sv-ivana/>)

Kula sv. Martina
(izvor: <https://www.mololongotrips.com/de/listing-single/kula-sv-martina>)

U blizini kule se nalazi i staro groblje na kojem je crkva sv. Martina.

Crkva sv. Martina na starom bujskom groblju
(izvor: <https://www.placesofjuma.com/buje-croatia-istria/>)

Od Trga slobode vode dvije uske kamene uličice kojima se stiže pred veličanstvenu crkvu sv. Servula, imenovanu prema gradskom zaštitniku, koja je sagrađena u barokno-klasicističkom stilu na temeljima crkve koju su iz odmazde srušili Mlečani. Specifična je po tome što ima sedam oltara te vrijedne, nedavno obnovljene, orgulje s jednom klavijaturom. Uz samu crkvu smjestio se zvonik iz 15. stoljeća koji se ubraja među najviše u Istri te zgrada nekadašnje talijanske osnovne škole.

Crkva sv. Servula sa zvonikom i stara talijanska škola
(izvor: službena web stanica Grada Buje)

Pod zidićem na Trgu slobode, s kojega puca prekrasan pogled na vinograde i more u daljini, nalazi se livada, a na njoj arkade i niše stare praonice rublja.

Pogled s Trga slobode
(izvor: <https://pag.si/buje-strazar-istre/>)

DANI GROŽĐA U BUJAMA (FESTA DELL'UVA) – svečanost grožđa i vina

Godine 2022. je 116. , najstarija gradska fešta u Istri, pobijedila i epidemiju i kišno vrijeme. Na ulice i trgove grada dovela je masu posjetitelja svih starosti. To je dan kad se svi sadašnji i bivši stanovnici Buja vrate i poklone svom gradu, dan sjećanja i mnogobrojnih srdačnih susreta.

Fešta je prvi put održana 1905. godine povodom otvorenja vinarskog podruma u Bujama u koji su mnogo narednih godina dovozili, sprva zapregom, a kasnije traktorima, grožđe na preradu. Iako vinari već odavno imaju vlastite podruma, mještani Buja i dalje feštom podsjećaju na početak berbe grožđa i drugih jesenskih plodova, uz iskazivanje zahvalnosti na ljetini.

Širok izbor sportskih događaja, natjecanje u pripremi delicija iz gljiva, vol na ražnju, tradicionalna Vesela vinska noć, koncerti za svačiji ukus te bogata tombola zaživjeli su ponovo u svoj svojoj snazi. Posebno je iskustvo doživjeti mještane koji na taj dan zažive s feštom pa onda policajci i vatrogasci postanu ugostitelji, socijalni radnici slastičari, agentice osiguranja konobarice,...

Fešta počinje šetnjom, uz pratnju limene glazbe, od kantine do kantine uz degustaciju vina (foto: Luka Jelavić)

Djeca iz bujskog dječjeg vrtića u alegorijskoj povorci (foto: Valter Tonšić)

Natjecanje u »mori cantadi« (foto: Luka Jelavić)

Ulični koncert (foto: Valter Tonšić)

Ulični koncert (foto: Valter Tonšić)

RAJ ZA LJUBITELJE VINA I PIVA

U ovaj tipični istarski krajobraz smjestila se jedna od najčuvenijih vinskih cesta u Hrvatskoj s čak 23 poznata proizvođača vina. Ako želimo doživjeti Buje i Bujštinu u svojoj veličini i svim čulima, obavezno moramo svratiti do koje od vrhunskih vinarija, u koju od konoba ili degustirati pivo iz odlične pivovare u blizini.

A ako vam ostane vremena, posjetite još i Oprtalj i Grožnjan i pogledajte kalanke (nakupine fliša koje naliče pješčanim dinama) kod Šterne. Dok se vozite, slušajte glazbu Gorana Griffa, bujskog kantautora, te obavezno svratite na tartufe u koju od konoba.

Dobrodošli u Buje, maleni gradić kojemu ćete se uvijek vraćati!

Tradicionalni vol na ražnju (foto: Luka Jelavić)

Koncert Tomislava Bralića i klapa Intrade (foto: Valter Tonšić)

Foto: Valter Tonšić

AL VECIO FORNO

Nastanak crkve Majke Milosrdnice obilježen je čudotvornim događajem koji je odredio njezinu gradnju izvan gradskih zidina. Stari tekstovi donose priču o utemeljenju ove crkve po želji imućnog Bujca Paola Razizze (Pavla Račice) koji se, nakon što mu se obratila gospa u snu (1497.), uputio u Veneciju da bi nabavio njezin kip. Na povratku nije stigao za dana u Buje, jer je ulaz u grad bio zatvoren, pa je odlučio odmoriti se i prenoćiti pred gradom. Kad je ujutro htio s kipom ući u grad, shvatio je da ga ne može podići i pomaknuti ni sam ni uz pomoć drugih što ga je uvjerilo da Majka Božja želi da joj sagradi svetište upravo na tom mjestu – izvan gradskih zidina.

Stara peć – fotografija iz arhiva obitelji Stolfa

FRITAJA OD ŠPARUGA

Sastojci:

- svežanj divljih šparoga
- 2 jaja po osobi
- pršut po želji
- maslinovo ulje
- 1 glavica luka

Priprema:

1. Šparoge operite, odvojite mekani dio stabljike s vrškovima pa ih izlomite na kraće komade.
2. Na ulju kratko popecite sitno nasjeckani luk, dodajte pripremljene šparoge, pršut narezan na kockice (po želji), po potrebi posolite, popaprite i pirjajte dok šparoge ne omekšaju.
3. Dodajte razmućena jaja, malo promiješajte i ispecite mekšu kajganu.

Poslužite odmah uz domaći kruh.

MANEŠTRA S BOBIĆI

Sastojci:

- 3 veća krumpira
- 300 g kuhanog graha
- 250 g mladog kukuruza
- 3 režnja češnjaka
- 100 g nedimljene pancete
- 1 veća rajčica
- kost od pršuta
- svežnjić peršinovog lišća
- sol, biber, lovorov list

Priprema:

1. Ogulimo krumpir i stavimo ga u osoljenu vodu kuhati cijelog. U vodu dodamo kost od pršuta (ako je nemamo stavimo kožicu od pancete).
2. Skuhamo 500 g graha. U vodu u kojoj će se kuhati grah dodamo lovorov list. (Možemo upotrijebiti i grah iz konzerve. U tom slučaju lovor dodamo u maneštru.)
3. Kad se krumpir skuha, lagano ga zgnječimo (da ostanu komadići)
4. Odvojimo dio kuhanog graha. Preostali dio graha usitnimo štapnim mikserom.
5. Kuhanom krumpiru dodamo usitnjeni grah i grah u znu.
6. Dodamo kuhani mladi kukuruz u znu (može i iz konzerve).
7. Pobiberimo.
8. Na dasci oštirim nožem nasjeckamo komadić pancete, češnjak i peršin tako da nastane smjesa nalik pašteti (pešt). Pešt dodamo u maneštru.
9. Dodamo na kockice narezanu rajčicu.
10. Sve skupa prokuhamo i posolimo po ukusu.

Skinemo s vatre, ostavimo da se malo ohladi i serviramo s domaćim kruhom.

MOM GRADU

Piše: Valter Tonšić

Buje, moj grad, grad koji laganim, ali sigurnim korakom umire. Svaki put, kad tvojim ulicama hodam, sjetim se ljudi, kuća i dijelova ulica kojih odavno više nema.

Nekad za vrijeme školskih raspusta ulice su bile pune djece, pune nas. Svaki dan smo jedva čekali da se nađemo "in contrada", na ulici. Nikad nam nije bilo dosadno, pomagali smo susjedu urediti staru kuću gdje su nekada magarce držali, pentrali se po krovovima starih zgrada koje su od nekih prijašnjih Buježa napuštene bile. Ulazili kroz jedna odškrinuta vrata, popeli se do krova, a sa krova prve zgrade ulazili u treću. Od starih predmeta svojevrsan etno muzej napravili i naš kutak kad bi na krovove uspjeli šmugnuti. Neriješeni vlasnički odnosi, nemar, manjak volje da se u tuđe intervenira i popravlja, sve je to donijelo do toga da jednog lijepog dijela grada više nema.

Kad nas ne bi bilo dovoljno, znali smo satima visjeti na željeznim stupovima do Silvine kuće. K'o gušteri smo znali prve proljetne zrake sunca hvatati i tako sve do kasne jeseni. Znali smo svaki kut, svaki kamen, svaki žbun, svaku livadu. Gdje su prve vočke znale sazrijeti, gdje su najbolje i najkrupnije rubinice bile. Dosadno nam nikad nije bilo. Preko zime znalo je i snijega napadati, ne puno, ali dovoljno da bi se na sanjkanje odvažili (mada je puno ljepše bilo kartone iz Marketa vući i sa njima se po zelenoj travi spuštati).

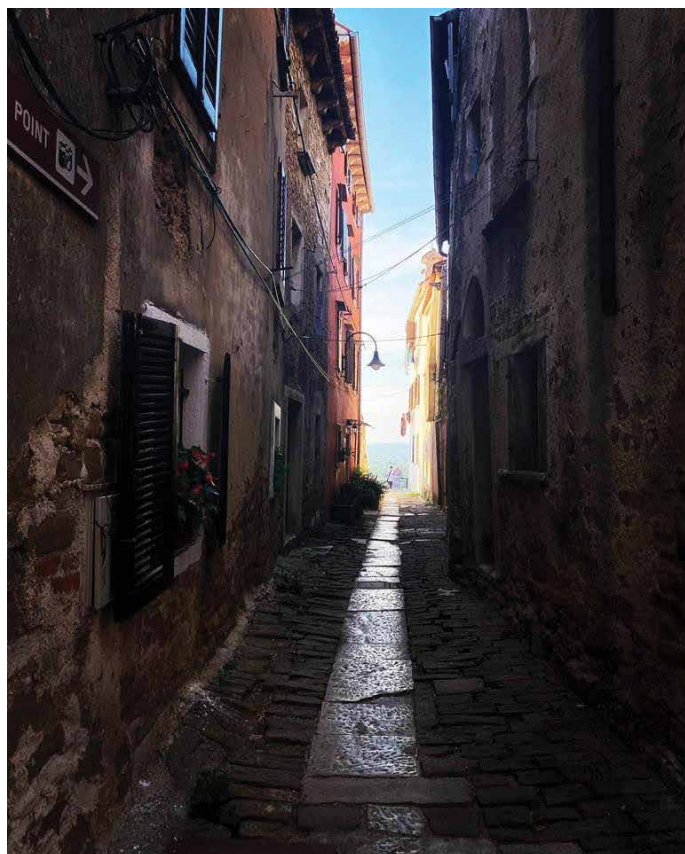
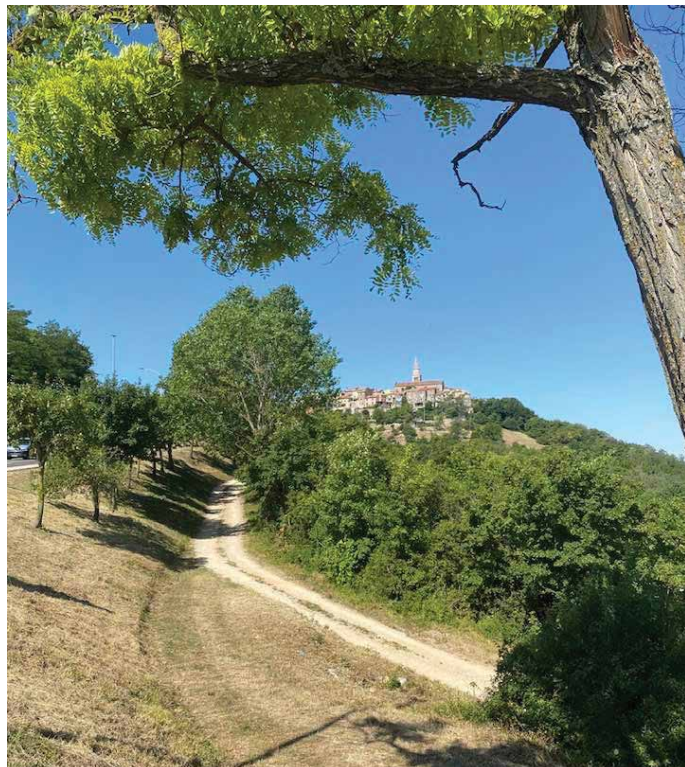
Prije ovih današnjih podjela, kad svako u svoj kafić odlazi, mi smo bili podijeljeni na jedan drugi, geografski način: Cornio protiv Vilanije. Kako legenda kaže, grad su formirala dva brata Cornelius i Valerius, i baš kao nekadašnji Rimljani, tako smo i mi po našim ulicama ratovali. Staro groblje nam je bilo posebno mjesto, u početku je izazivalo neko strahopoštovanje, a kasnije postalo naš svijet iz mašte.

Najviše volim hodati tvojim ulicama kad nikoga nema, kad čujem glasove majki kako djecu dozivaju: »Dario, vien casa, iera meio che partorivo un mus che almeno el me iutava«, »Srećko, dođi doma, idemo zaliti vrt«, i tako u nedogled iz talijanskog u hrvatski, iz jednog dijalekta u drugi. Dva mjesta ovaj svijet ne može zamijeniti, ulice starog grada gdje sam odrastao i novo groblje. U prvima smo kroz igre ratovali, a na drugom se rastavljali.

Nisu moje Buje najljepše mjesto na svijetu, daleko od toga, ali moje srce nigdje punije nije. Nigdje na tako malom prostoru nemam više prijatelja, poznanika, nastavnika, profesora, nego na bujskom groblju. Tamo je i moj tata, i njemu sam dužan barem jedan dan, dan kad ću ponovno čuti njegov glas... »Sine, uzmi komad papira i olovku i zapiši kome sam što dužan. I tko je meni ostao dužan. Ja idem uskoro za Zagreb (Rebro) i možda se više neću vratiti doma.« Suze... Vratili smo te doma i pronašli mjesto o kojem si uvijek pričao... »Kad završim ispodčetiri čempresa...« I četiri ih je bilo kad si zauvijek u istarsku zemlju legao...

Eto zašto su ta dva mjesta posebna, čovjek meditira na razne načine, a ja sam sa metalnih stupova prešao na ulice starog grada da bih završio na mjesnom groblju. To je valjda i naš životni put...

Buje, moj grade, po noći, kad su tvoje ulice prazne, čujem glasove kojih odavno više nema...

O DUBROVAČKOM GOVORU!

Piše: Sanja Brumen

Inamuran je zaljubljen, napengana je previše našminkana, omušen je tužan, kontenta je zadovoljna, jedan je ljut, šporak je prljav, nakopečena je nakićena, cmizdrava je plačljiva... Tako to zvuči u dubrovačkom govoru. Ali nažalost sve se manje može čuti ovaj govor, naročito kod najmlađih. Prije se je on učio u krugu obitelji, djeca su ga učili od roditelja, none i nona, teta, susjeda... a danas je riječ o govoru koji se, iako bi trebao biti dijelom dubrovačkog identiteta, sve rjeđe čuje u butigama (trgovinama) i na ulicama našeg Grada (Dubrovnika).

DUBROVAČKI DIJALEKT

Pitanje hrvatskoga ili narodnoga jezika koji se govorio u Dubrovniku iznimno je složeno. O njegovoj su se dijalekatskoj podlozi izmjenjivala različita mišljenja. Prevladava mišljenje da je narodni govor Dubrovnika od samih začetaka ijekavska štokavština, a da je sloj ikavske čakavštine u stihovima dubrovačkih pjesnika 16. i 17. stoljeća ishod njihova književnojezičnoga nastojanja i ugledanja na čakavsku poeziju suvremenika.

Analize jezičnih značajki Dubrovački govor 18. stoljeća određuju kao posebni zapadnoštokavski i jekavski govor, koji je, tek danas, dio ijekavskoga novoštokavskog dijalekta (obično zvanog istočnohercegovačkim), jer je do danas primio niz njegovih značajki. Dubrovački govor pripada štokavskom narječju, a dubrovačka književnost u najdužem kontinuitetu manifestira razvitak štokavskog narječja južnoga tipa te je vrlo značajna za razvoj štokavskog narječja uopće.

GDJE SE "SPJEGA" (GOVORI) DUBROVAČKI?

Dubrovačkim dijalektom govore isključivo Hrvati, a glede rasprostiranja on je najmanje raširen od svih hrvatskih dijalekata. Govori se na dubrovačkom području od Janjine na poluotoku Pelješcu do Prevlake na granici s Crnom Gorom. Dakle, dubrovačko govorno područje obuhvaća područja današnjih općina: Konavle, Župa dubrovačka, Dubrovačko primorje, Ston, Mljet i, jasno, područje Grada Dubrovnika. Na Pelješcu to znači do crte koja uključuje Žuljanu – Dubravu (Putnikovići) - Luku Dubrava.

KARAKTERISTIKE DUBROVAČKOG GOVORA

Dubrovčani su štokavci. Međutim, dubrovački govor ima više posebnosti od rastezanja vokala do posebnih riječi kojima je korijen ili porijeklo u različitim jezicima. Izvorne riječi talijanskog ili francuskog porijekla su se udomaćile u iskrivljenom obliku, a i hrvatske se ponekad izgovaraju posve iskrivljeno, kao i riječi iz standardnog jezika. Stariji pisani dokumenti ukazuju da pjesnički dubrovački govor, obično zbog rime, poseže za ikavicom.

Današnji dubrovački govor jedino je zadržao rastegnutost (poseban naglasak), dok se zbog migracijskih utjecaja izgubio onaj drugi dio

njegove posebnosti, tako da ga se originalnog još može čuti jedino kod starijih ljudi koji pretežno žive u inozemstvu.

Poslijeratno doseljavanje Hercegovaca najviše je utjecalo na njegovu strukturu, kako u leksiku, tako i u rečeničnome ustroju te je taj utjecaj najglasniji u intonaciji riječi i rečenice.

DUBROVAČKI GOVORI I HRVATSKI KNJIŽEVNI JEZIK

Hrvatski se književni jezik utemeljio na dubrovačkoj štokavštini u XVI. st. Na taj je književni jezik umnogome utjecao i čakavski književni jezik iz južne Hrvatske, koji se od početka XVII. st. potpuno stapa sa štokavskim književnim jezikom. Taj jezik dobiva i svoju gramatičku i leksikografsku normu u XVII, XVIII. i XIX. st. Kada je Ilirski pokret napustio 1836. kajkavski književni jezik, on preuzima dubrovački književni jezik kao osnovu hrvatskoga književnog jezika, s tim da čakavsko i kajkavsko narječje sudjeluju u njegovu razvoju na temelju štokavskih gramatičkih struktura. Potkraj XIX. st. hrvatski vukovci jezik približavaju srpskomu folklornomu jeziku, što traje do otkazivanja Novosadskoga sporazuma u Hrvatskoj, čime se hrvatski književni jezik vraća načelima Ilirskoga pokreta.

Budući da je u vrijeme Ilirskog pokreta opće prihvaćeno štokavsko narječje i ijekavski govor, lako je zaključiti da nam upravo iz Dubrovnika dolaze temelji hrvatskoga standardnog jezika.

DUBROVAČKI GOVOR KROZ POVIJEST

Službeni jezik u Dubrovačkoj Republici sve do njene propasti 1816. je bio latinski. Svi su državni spisi bili pisani na latinskom jeziku. Tada je bio prisutan plurilingvizam. Pojednostavljeno rečeno, talijanski se upotrebljavao u trgovini i diplomaciji, latinski je bio u crkvenoj porabi, u gimnaziji, u javnim službama te u humanističkoj književnosti, dok se hrvatskim govorilo u obitelji.

Dubrovački pisci uglavnom nisu pisali na stranim jezicima već, narodnim hrvatskim jezikom.

U 16. stoljeću je štokavsko narječje bilo osnovica za renesansnu književnost u Dubrovniku. Možemo reći, da je kroz stoljeća, sve do 19. stoljeća Dubrovnik postao i ostao KOLIJEVKOM HRVATSKE KNIŽEVNOSTI (djela Marina Držića, Dinka Ranjine, Junija (Džona) Palmotića, Ignjata Đurđevića i dr.) Nemjerljiv je doprinos dubrovačkih pisaca i dubrovačkog govora hrvatskome jeziku i književnosti.

Čitajući i analizirajući djela dubrovačkih pisaca tekstovi od 16.-18. stoljeća sadrže puno manje tuđica nego npr. oni iz 19. pa i prve polovice 20. stoljeća.

Masovniji utjecaj najbrojnijih tuđica u našem govoru, onih romanskog podrijetla, bilježe se tijekom 19. stoljeća. Nakon pada Dubrovačke Republike, pod Austro-Ugarskom talijanski postaje službenim jezikom te se uči u školama. Uz prethodne utjecaje romanskih jezika od izumrlog dalmatskog (dalmatinski relikti) preko toskanizama (jakih povijesnih, političkih i kulturnih veza s domovinom talijanskog jezika i književnosti Firencem) i venecijanizama (Mletačke Republike) možemo reći da je dubrovački govor kakvog pamtimo iz 20. stoljeća te čije ostatke pokušavamo prepoznati i očuvati danas plod jakog romanskog utjecaja upravo iz posljednja dva stoljeća. Naravno da je dubrovački govor obilježen i manjim brojem posuđenica ne romanskoga podrijetla. Na dubrovački su govor u manjoj mjeri utjecali i njemački jezik, preko Austrije, i turski jezik, zbog mnogostrukih trgovačkih veza Dubrovnika i Sarajeva.

KAKO DANAS GOVORE DUBROVČANI?

Danas Dubrovčani govore jako raznoliko. Sretne starije ljude koji oduvijek žive u Dubrovniku i koji su napustili obilježja govora kojim su komunicirali prije. S druge strane vidimo djecu koja govore približno onako kako se govorilo prije. Za opaziti je da odseljeni Dubrovčani koji posjećuju Grad iz stranih zemalja još najbolje očuvaju tu starinu govora. Kako u svojoj novoj zemlji nemaju prigode 'kvariti' svoj dubrovački govor, zadržavaju ga netaknutim. Naravno, to nije slučaj s tzv. zagrebačkim Dubrovčanima ili bilo kojim govornikom toga idioma iseljenim negdje gdje je hrvatsko govorno područje. Čini se da je ipak dubrovački govor napustio mnoge značajke iz vremena kada je poslužio za temelj standardnoga jezika.

NEŠTO ZA KRAJ O DUBROVAČKOM GOVORU

Moramo poznavati književni jezik kako bismo se međusobno razumjeli, bez obzira iz kojeg dijela Hrvatske dolazimo, ali ne smijemo zaboraviti na mjesni govor. Uočeno je da danas primjerice dubrovački učenici ne poznaju dobro dubrovački govor i kako se „muče“ čitajući dubrovačke pisce i općenito dijalektnu književnost, a o naglasku da se i ne govori.

Poželjno je govoriti mjesnim govorom kad si u svom kraju i tako čuvati jezik od zaborava u čim većoj mjeri. Ali svejedno moramo biti svjesni da je apsurdno učiti dubrovački govor kao jezik već ga je potrebno učiti u obitelji i najužem krugu ljudi odnosno nasljeđem.

Ipak od svakog govora pa tako i dubrovačkog se ne može očekivati da se 100 godina neće mijenjati, pogotovo kad dolazi do velikih promjena stanovništva. Nešto se očuva, a nešto gubi, a na mjesto onoga što se izgubilo dođe nešto novo i to je prirodan proces.

MALI RJEČNIK DUBROVAČKIH RIJEČI (izdvojeni dubrovački izrazi):

adio	dovidenja	manina	narukvica
ankora	sidro	miri	zidovi, zidine
arivati	doći	moskar	lepeza
avancat	biti unaprijeđen	na kantunu	na uglu
bagaji	prtljaga	napica	stolnjak
balančana	patlidžan	nase	natrag
balun	lopta	none	baka
crevje	cipele	objed	ručak
cukar	šećer	ombrela	kišobran
čeljad	ljudi	pantarul	vilica
čapati	uhvatiti	pare	novac
ćiketat	pljunuti	patata	krumpir
dohodit	dolaziti	pjat	tanjur
dotur	liječnik	ponat	šav
đardin	vrt	preša	žurba
đe si	gdje si	proventati	prezračiti
điravati	šetati	puntamenat	sastanak s dragim
dželožija	ljubomora	redipet	grudnjak
džusto	upravo, sad	regalati	pokloniti
ebeta	budala	resto	ostatak
fjaka	bezvoljnost	roncat	praviti buku
funjestra	prozor	rubinet	pipa (na slavini)
gaće	hlače	saket	vrećica
gospar	gospodin	skaline	stepenice
gvantijera	pladanj	spenza	kupovina hrane
halav	prljav	šesan	lijep, uredan
infisan	opsjednut nečim	škapini	čarape
jediti se	ljutiti se	škarambež	žohar
kafa	kava	škatala	kutija
kamara	soba	škerac	vic, vragolija
karta	papir	škovacijera	lopatica za smeće
kenova	što ima novo	šporko	prljavo
kikara	šalica	takujin	novčanik
kolor	boja	teća	lonac
koltrina	zavjesa	tinel	dnevni boravak
komončin	noćni ormarič	trpeza	stol
kotula	suknja	ući use	smršaviti, ali i roba kad se pranjem skupi
kredenca	komoda	ufat se	nadati se
kundurica	tračerica	utija	pegla
kukumar	krastavac	vagidat	vjerati se
kušin	jastuk	vapor	brod
libar	knjiga	vestit	muško odijelo
lincun	plahta	zabandati	zateturati
lučidati se	sjajiti se	zvonjarin	budilica
maćati	zaprljati	žbir	stražar

MARIBORSKI GRB I ZASTAVA

Piše: Gordana Štrković-Tomaško

Obličje, koje se je kasnije pojavilo i na mariborskom grbu, je Maribor dobio još u 14. stoljeću. Tada je nastao gradski pečat na kojemu su gradska vrata s tornjevima na zidinama prema kojima se spušta golub. To obličje se nepromijenjeno očuvalo preko 700 godina.

Na grbu su udruženi srednjovjekovni heraldički simboli: zidine, otvorena gradska vrata i golub nad njima. Grb ima oblik štita s poljem crvene boje. Na crvenom polju je ulazni toranj s otvorenim vratima i dignutom mrežom koji dodiruje donji rub štita. U tornju nad vratima su dva strijelna otvora. Na svakoj strani ulaznog tornja se nalaze četvrtaste kule stražare s prozorom polukružnog oblika i dozidanim bočnim dijelovima, dok je uz ulazni toranj zid koji završava nazubljeno. Krovovi na tornjevima su dvovodni i na svakom se nalaze po dvije zlatne kugle. Kule su međusobno povezane nazubljenim zidom. Među kulama je bijeli golub s raširenim krilima, koji se spušta okomito prema ulaznom dijelu. Tornjevi i zidine su bijele boje. Mreža je zlatna. Simbolizirani dvorac podsjeća na dvorac na Piramidi, po kojem je grad i dobio ime. Golub je simbol Svetog Duha, koji bdije nad gradom. Zaštitnik grada je sv. Ivan Krstitelj.

Zastave su svoje sadašnje obličje dobile 1995. godine. Otada su u upotrebi bile dvije zastave od kojih se je jedna vješala okomito, a druga horizontalno.

Zastava koja se je vješala horizontalno bila je poprečno podijeljena na dva polja, u omjeru 1:1, od kojih je gornje polje, gledano od sprijeda, bilo bijele boje, a donje polje crvene. Omjer između visine i dužine zastave je bio 1:2. Na desnoj polovici zastave, pravokutno na njenu dužinu, nalazio se grb. Grb je bio na jednakoj udaljenosti od gornjeg i donjeg ruba zastave, te na jednakoj udaljenosti od njenog desnog ruba do zamišljene središnje linije. Širina grba iznosila je 24 % dužine zastave, a njegova visina 58 % visine. Dio grba na crvenom polju bio je obrubljen tankom bijelom linijom debljine 1% dužine zastave.

Zastava koja se je vješala okomito bila je po sredini uzdužno podijeljena na dva polja u omjeru 1:1. Gledano od sprijeda je lijevo polje bilo bijelo, a desno crveno. Omjer između širine i visine zastave je bio 1:2. Na donjoj polovici zastave, pravokutno na njenu širinu, ležao je grb koji je bio jednako udaljen i od lijevog i od desnog ruba zastave. Isto tako, bio je jednako udaljen od donjeg ruba zastave i od njene zamišljene sredine. Širina grba iznosila je 29 % širine zastave, a njegova visina 48 %. Grb je bio na crvenom polju obrubljen tankim bijelim rubom debljim 1 % širine zastave.

Zbog heraldičkih manjkavosti (npr. slabe vidljivosti grba na obješenoj zastavi) su 2020. godine grb i zastava malenkost promijenjeni. Grb se je preselio na sredinu zastave i promijenjene su mu boje što je vidljivo iz priloženih slika zastave i grba prije 2020. g. i nakon promjene.

Pečatnik ok. leta 1300

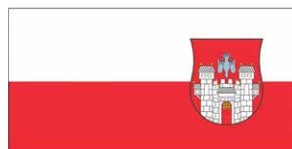
Pečatnik iz leta 1520

Izris grba 1995

Popravek 2020

Izvor podataka:

- Takšen grb in zastavo naj bi imela mariborska pokrajina. URL: <https://mariborinfo.com/novica/politika-in-gospodarstvo/taksen-grb-in-zastavo-naj-bi-imela-mariborska-pokrajina/345272> Dostop: 8.12.2022
- Prenova simbolov Mestne občine Maribor. URL: http://www.grboslovje.si/novice/2020_10_18_0004.php Dostop: 8.12.2022
- Zato je mariborski grb rdeče barve. URL: <https://maribor24.si/lokalno/dnevna-zato-je-mariborski-grb-rdece-barve> Dostop: 8.12.2022

DANI HRVATSKE KULTURE MARIBOR 2023.

- 1. KONCERT KLAPE DALMARI**
14. 1. 2023., VINAGOVA KLET, 19.30
- 2. IZLOŽBA FOTOGRAFIJA POTRESNE KRONIKE, DANIEL PAVLIĆ**
23.-31. 1. 2023., IZLOŽBENI PROSTOR VETRINJSKI DVOR
- 3. PREDSTAVLJANJE KNJIGE POTRESNE KRONIKE, DANIEL PAVLIĆ**
27. 1. 2023., VETRINJSKI DVOR
- 4. OTVORENI ATELJE, I PROSTORIJE HKDM, IZLOŽBA RADOVA LIKOVNE SEKCIJE MILENA LAH**
6.-10. 2. 2023., PROSTORIJE HKDM (PARTIZANSKA 12)
- 5. PREDSTAVLJANJE NOVOG BROJA ČASOPISA CROATA UZ DOMJENAK I DRUŽENJE**
10. 2. 2023., PROSTORIJE HKDM (PARTIZANSKA 12)

Štovane članice i članovi, dragi prijatelji Hrvatskog kulturnog društva u Mariboru. Iza nas je godina brojnih uspjeha naših članova, na koje smo iznimno ponosni i koje smo pokušali predstaviti u ovom broju Croate.

Pred nama je godina novih nadanja, planova, želja...

Ulaskom hrvatske u Schengenski prostor te pristupanjem eurozoni na isti dan, 1. siječnja 2023. godine, osigurani su slobodan prolazak ljudi i robe od Prevlake na jugu do Nordkappa na sjeveru Evrope. Građani će sada moći živjeti i raditi bilo gdje unutar scengenskog prostora, a za nas je nekako najvažnije što ćemo putovati u Hrvatsku bez dugotrajnih čekanja na graničnim prijelazima. Ovaj veliki korak za Hrvatsku olakšati će i sudjelovanje s matičnom domovinom. Tu važnu prekretnicu željeli smo simbolično obilježiti kulturnim događajem, jer kultura je uvijek spajala naše narode. Zato ćemo 14. siječnja 2023., u prekrasnom okruženju dvorca Trakošćan, otvoriti izložbu mariborskih umjetnika »Tangentak«. Članovi Društva likovnih umjetnikov Maribor (DLUM) povezani su s Hrvatskom korijenima, studijem, karijerom ili izložbama, pa će i ovom izložbom poželjeti dobrodošlicu Hrvatskoj u prostor bez granica, u prostor koji nas spaja.

Istovremeno, pripremamo Dane hrvatske kulture, na kojima ćemo predstaviti hrvatske umjetnike, a započeti će upravo otvorenjem izložbe u Trakošćanu, te večernjim koncertom klape Dalmari u Vinagovoj kleti u Mariboru. Slijediti će izložba fotografija Daniela Pavlića »Potresne kronike« u izložbenom prostoru Vetrinjski (Vetrinjski dvor) i predstavljanje istoimene knjige, izložba radova likovne sekcije Milena Lah te predstavljanje časopisa Croata uz prigodan domjenak u prostorijama našeg društva.

Srdačno vas pozivam da svojim prisustvom uveličate događaje koje pripremamo i s kojima želimo okolinu u kojoj živimo upoznati s bogastvom naše kulture. Nadam se da ćete svojim idejama i aktivnostima poduprijeti naše djelovanje i aktivno se uključiti u rad HKDM.

U nadi da će nam 2023. godina biti blagonaklona i sretna, da ćemo naći vremena jedni za druge te zajedničkim snagama oblikovati naše djelovanje, srdačno vas pozdravljam.

Koraljka Čeh, predsjednica HKDM

Poština plaćana pri pošti
2116 Maribor

SRETNA NOVA 2023.

HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO V MARIBORU